Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 8 АВГУСТ, 1985 ШУ. ● № 95 (7130). ● Мах 3 кеп.

КПСС XXVII съезда накъадолхаш

БАЬЦАДААРАШ — ПЛАНАЛ СОВГIА

ЦIенхаштта йоакхо ю Шалински района «Курчалойский» совхоза специалисташа баьцадаараш хьалкхедара.

Шн гектар совгIа йолча теплицашкара хIара шер-шера дукха нарсашн помидорашн чуэц Умаев Салмана кулгалдеча бригадо. 22 саг чуводаш я из. Барти цхьоагIои йолаш къахьегаш болча болхлоша цхьа шу дIадахийтац шоай декхараш толаме кхоачаш ца деш. Йоккха балха опыт йолаш волча Умаева агротехнически бокъонаша дIа ма деххара шоай ханнахьен дикей чакхдоахийт балхаш. Цудухьа дика хьийкъе а хул баьцадаараш.

Болхлоех цхьаккха а саг вац къахьегама дисциплина телхаеш, ший балха норма кхоачаш ца еш. ХIаьта царна юкъе яьржача социалистически яхье овсарле лакхагIа йолаш балхаш ду Х. Имаевас, В. Ибрагимовас, Н. Куцаевас, Т. Музаевас, кхыбараша.

Бригадо декхар тIанийцад укх шера планал совгIа паччахьалкхенга 12 тонн баьцадаараш дохка. Из толаме кхоачашдара тIатеIIа къахьегаш я бригада коллектив.

СУРТА ТIА: бригадир С. Умаев, болхло Х. Умаева.

З. БАТЧАЕВА сурт.

7-гIа декада

ХЬАЛХАРА МОТТИГ — «ГРОЗНЕФТА»

Укх денопша боккха кхаъ кхаьчар «Грознефть» объединене коллективага вай Даьхен столицера Москвера. 1985 шера хьалхарча ах шера СССР мехкдаьтта промышленноста Министерства предприятешта юкъе яьржача Еррнгсоюзни социалистически яхьа итогех хьалхара моттиг а хьожаеш, цунна елар мехкдаьтта промышленноста Министерства а мехкдаьттаи газовни промышленноста болхлой профсоюза ЦК-ан карара кара тела ЦIе байранхи хьалхара ахчани премии.

Цу дезача совгIата хьинаре къахьегарца жоп а луш, стахановски болама 50 шу дизара, КПСС XXVII съезда дика къахьегама совгIат кийчдара тIагIертта къовсам лоаттабеш бола мехкдаьттахой дог тийша ба цхьайтталагIча пятилетка задани ханал хьалха кхоачашъергхиларах.

Вай республикерча мехкдаьттахошта из совгIат дала а доагIаш денна хилар къаьгга хьахьокхаш да цар укх шера доахаш дола къахьегама толамаш. КПСС XXVII съезда сийленца накъабахара тIанийцача декхарий чотагIа «Грознефть» объединене коллективо хьалхарча ах шера паччахьалкхен планал совгIа даьккхад 32 эзар тонн мехкдаьттеи 27 миллион кубически метр гази, бурув теха йисте а яьккха, болх бе йолаялийтай керда 19 скважина, уж хул планагIа лаьрхIачул ворхI скважина дукхагIа. Ах шера заданел совгIа цар маьхала яьккхар 2.2 миллион сом мах бола товарни продукци. Иштта тIеххоачашдаьд кхыдолча технико-экономически хьокхамий декхараш а.

Ханал хьалха рапорт деннад мехкдаьттахоша дерригача технико-экономически хьокхамий ворхI бетта план кхоачашъярах а.

Е. МАЛОВ.

* * *

КПСС XXVII съезда сийленца накъабахара доккхагIдола декхараш тIанийцад ГI. Ахриева цIерагIча назрановски «Электроинструмент» завода болхлоша. Уж толаме кхоачаши тIехкхоачаши дара шоай деррига низаш сарцагIдаьхад цар. Цудухьа цар вIаштIехьдаьннад ворхI бетта планагIа лаьрхIачул совгIа 155 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци маьхала яккха, иттех эзар сома маьха товарни продукци арахеца.

Даим социалистически яхье хьалха а латташ, хIанзлехьа цхьайтталагIча пятилетка план кхоачашъяь итташ болхлой ба укхаза. Царна юкъе а дикагIа лоархIачарех ба коммунистически къахьегама ударникаш лекальщик Котиев Ахьмад, инструментальщик Халгуев ТIахIир, бригадир Султыгова Насапхан, кхы дукха бараш а. Цар цхьаккха смена дIаяхийтац цаI-ах норма кхоачаш ца еш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КПСС обкома пресс-центро хоам бу

ТЕЛЕФОН 2-66-72

5 август хьатIаотташ республике кийчъяь 117,2 эзар тонн гаргта йол — дIадахача шера цу хана хинначул 32 эзар тонн дукхагIа. План кхоачашъяьй 58 процент.

Доакъар кийчдара балхаш сихдаьд Гудермесски района боахамаша. Цар аргIаш а даь дIаоттаьй 6385 тонн йол — хила йоагIачох 88 процент. Шалински района доакъар кийчдеш йолча отрядаша 5863 тонн йол Iалашъяьй — кийчъе йоагIачох 80 процент.

Цу хьалех дуккхача колхозаша, совхозаша ханаш дIаухийт, кхоачашъяц йол кийчъяра долча балхий графикаш. Царна юкъе кIезига дац Сунженски района боахамаш а. БIарчча район хьайийцача цига кийчъяь йол 4347 тонн мара яц — планагIа хила йоагIачох 36 процент.

45 процент мара кхоачашъяьяц йол кийчъяра план Ачхой - Мартановски района совхозаша а.

Республике чуеллай 182,7 эзар тонн силос — дIадахача шера укх хана чуелла хинначул 7,5 эзар тонн дукхагIа.

Баьца хьоар кийчдаьд 13 эзар тонн — дIадахача шера кийчдаь хинначул кIезигагIа.

Из маьхе дола витаминни доакъар, эггара дукхагIа — 6660 тоннал совгIа — Iалашдаьд Шелковской района боахамаша. Из планагIа хила доагIачул ахаиел совгIа да.

ПланагIа хила доагIачул 58 тонн дукхагIа кийчдаьд баьца хьоар Советски района боахамаша.

Халахете а, цхьайолча районашка хIанз а вIаштIехьдаьхадац доакъара цехаша овсарле лакха йолаш балхаш дергдола гIулакхаш, дуккха ханаш йоахийт болх ца беш тIоадал дIайоаккхаш йолча агрегаташка.

Деррига а 172 тонн мара дац, масала, Надтеречни района совхозаша Iалашдаь баьца хьоар. Из планагIа хила доагIачох 7 процент мара дац. Надтеречни района доакъар кийчдеращца социалистически яхь лелаеча Назурски района къахьегамхоша шоай складашка дIаоттадаьд 1820 тонн баьца хьоар — дукха хIама ца эшаш планагIа хила доагIачул ах даькъа.

5 процент мара кхоачашъяьяц из маьхе доакъар кийчдара план Назрановски района совхозаша а.

Iан замалахьа эшаш дола витаминни доакъар кийчдара кIезига йоакхо еш йола Грозненски а цхьайола кхы районаш а декхарийла я из Iалашдара балхаш лерттIа вIаштIехьдаха.

Условни цхьан хьайбана лаьрхIа эггара дукхагIа доакъар кийчдаьд Гудермесски районе — 9,9 центнер доакъара единица. Из 2,6 центнер дукхагIа да дIадахача шера ахкан замалахьа цу хана хинначул.

Условни цхьан хьайбана деррига а 5 центнер доакъара единица мара Iалашдаьдац доакъар Сунженски района боахамаша.

Дерригача кхоачамех ма боаггIара пайда а эцаш доакъара база чIоагIъяр — колхозийн совхозийн кхаш леладерий, беррнгача юрташкарча къахьегамхой декхар да.

Оарц дала!

ГЕХИНСКИЙ «ЭКСПЕРИМЕНТ»

Урус - Мартановски района «Гехинский» совхоза укх шера бIаьсти дIаде югославски селекцех дола 6 тонн хьажкIий фу деннадар НГIАССР юртбоахама министерства.

Агротехнически бокъонаша дIа ма деххара деррига балхаш чакхдаьхача 70—80 центнерага дIанхоачаш хьажкIаш лу цо гектара тIара. Цудухьа 1 сомн 28 кепиги ба цун цхьан килограмма мах а.

Цхьабакъда, иштта дика фу дIа а ца дувш... складе дIаоттадаьд.

Фу даьд совхоза директора А. Сологубен керттерча агронома И. Абуевен дуккха ахча а денна шоаш денача фух? Мукх чуийца баьннача кхай тIа... доакъара хьажкIаш хьалкхеяра дIаде аьнна указани еннай.

ХIанз хьожаргда вай цар из дIа мишта дийнад. Ча тIера дIадаькхачул тIехьагIа лаьтта цхьанна тайпара кийч а ца деш, минеральни удобренеш товсаш санна, РУМ-4 яхача машинаца 158 гектара тIа дIатессад. ТIаккха механизаторашка дискаш дахийтад лаьттана тIаулла фу IокIалдахийта гIерташ. Цу «экспериментах» боккъонца бола гIурт хиннаб. 70 процент фийгаш лаьттан тIа ахкийсад.

Царех шоашта эца могараш оалхазараша хьалъийцад, хIаьта юхедисараш дайна дIадаьннад. Лаьттан кIалдахачох хьатIаьнна хьажкIаш а геттара эсала я. Лоацца аьлча, дика фу доадаьлген доакъар хургдоацилген гуш да. Из «пайда» баьб совхозе яьча «эксперименто». Уж хьажкIаш дIайийна кхаш хиш декхаш да. Ший ханнахьа из тоха а «бицбеннаб» совхоза специалисташ. ХIаьта хIанз латтача йокъало хьатIаьнна хьажкIаш а хIалакъяьй.

БIаргаш а дIадувшадаь «Гехинский» совхоза кулгалхоша а специалисташа а даьчох хьахиннар шоана гучча тайпара да. Цкъа-дале, дукха мах боаккха фу доадаьд. ШозлагIа-дале, хургйолча хьажкIех а яьннай совхоз.

А. САИДОВ.

ЛАЬТТА КИЙЧДУ

ЦхьайтталагIча пятилетка цхьанна а шера ялат, комсаш, шура, дулх дохкара планаш кхоачашъяьяцар Грозненски района «Степной» яхача совхозо. Из бахьан долаш нийрча яьннаяр боахама экономика. Балхара дIа а бувлаш дIаухар механизаторашн хьайбаш леладераши.

Укх шера дикагIча оагIорахьа дукха хувцамаш хиннад совхозе. Механизаторий низ дIанхаьчар бIаьсти шоай лаьтта удобренеш а яьхка хьаьнде, сангараш а яьха цох 42 гектар хулаш дар хий дехкаш хилийта. Деррига балхаш агротехнически бокъонаша дIа ма деххара чакхдаьхар. Цудухьа культураш а эсала йоацаш хьахилар. Рожь чуийцар хIара гектара тIара 22,5 центнер. Из совхоз Iойиллача гIоне вIаштIехьдаьннадацар укх шера санна ка бола ялат дика хьалкхеде. Толаме кхоачашийр паччахьалкхенга из дохкара план а.

ХIанз тIатеIIа лард йоллаш боахк совхоза механизатораш шоай кхашка керда хьувкъам хьалкхебара. Массехк дийнахьа 815 гектара тIара ча хьагул а даь аргIаш дир. Цул тIехьагIа мукъадаьнна кхаш аха доладир.

— «Атагинский» совхоза керттера экономист волаш дуккхача шерашка болх баьбар аз, — яхаш дувц совхоза директора Дараев Султана. — Атагинцаша санна чакхдаха гIерт тхо ка бола ялат чуийцачул тIехьагIа лаьттанца деш дола балхаш.

Кхаь дийнахьа 250 гектар лаьтта кийчдаьд механизатораша. Шин сменагIа бу цар болх. Совхоза дикагIволча механизатора Ибрагимов Лечас 30 июле К-700 яхача трактораца 21 гектар лаьтта аьхар, ший норма 170 процент кхоачаш а еш. Цул тIехьа ца биса гIерташ къахьег Эльмурзаев Майрбека, Ибрагимов Хьусена, кхыбараша, ДТ-75 яхача тракторашца хIара дийнахьа 145 — 150 процент кхоачашъю цар шоай балха нормаш. Деза дискаш доахаш боахкача механизатораштa юкъе хьинаре къахьег Кагиров Iаьлас, цхьа ди дIадахийтац цо цаIи ахи балха норма кхоачаш ца еш.

ХIанз, кхай тIара балхаш геттара сихденнача хана, эшараш фуд хьожаш, агротехнически бокъонаша дIа ма деххара лаьттана обработка еча тIахьожам лоаттабу совхоза специалисташен контролерашен. Балхий итогаш ю хIара дийнахьа. Яхье хьалхабаьннараштa ахчан премеш тел, цар сийна байрахкаш урагIаухийт.

Гота йоахкача трактораштa эшаш дола технически гIулакх деш «Техпомощь» я газоэлектросварщики слесараши болаш. Цу дерригне дика дIадохийт лаьттана обработка яра балхаш, тешшаме лард йолл гурахьа ший ханнахьа ка бола ялат дIадера.

Делкъийна хIама даа механизатораш гулбелча цига йоагIа района отдела культура агитбригада. Хьахоз самодеятельносте дакъа лоацаш бараша доаха халкъа иллеш, сакъердаме ду хальараш.

Карара кара тела цIе вымпел дIаэцаш Ибрагимов Лечас дош делар ше а ший новкъосташа а диъ-пхе дийнахьа юхедисача 550 гектар лаьттана обработка яь яккхара кхы тIа хьинар айденна шоаш къахьегаргхиларах.

Йоакхо ю совхозе доакъара культураш хьалкхеяра а. ХIанзле 82 гектара тIа дIайийнай рапс. Гурралца моша доакъар хургда хьайбашта.

Х. ДАЧАЕВ.

МА ХИЛИЙТА ЯДЕРНИ КАТАСТРОФА

Атомни бомбаш еттар Iеткъарий организацей Японски совета кхайкарала М. С. ГОРБАЧЕВА денна жоп

Еза госпожа Ито!

Дог тохалуш дийшад аз Хьа письмо.

Сона чIоаггIа новкъа хет Хиросимен Нагасакен оакхарий хьисапе американски бомбаш еттар бахьан долаш гIайгIен лаьрхIа варгвоаца халонаши цига наха тIакхачар.

Аз бизза хьаллоац Хиросимен Нагасакен хинна трагеди дунен тIа цIаккха а цхьаннахьа а кхы юха ца хилийтара, вай планета тIа атомни герзо лах боабеш керда моттигаш ца хилийтара тIехьара хьа лоIам.

Ядерни герз арадаьлча денз тIатеIIа из дIадоаккхилга хьадехаш я Советски Союз. 1946 шеррехьа предложени еннай тха мехко дунен халкъаша атомни герз дехкаш конвенци тIаэцарах, цхьабакъда из предложени кхоачашъяра духьала яьлар США. ХIанз а холуш да деррига ядерни герз дехкараи дIадаккхараи Малхбузе кийча ца хилар, из лоархIамегIа дола декхар кхоачашдара юкъ-юкъера таронаш леха езача гIулакха тIа тхо дIатIакхоачадеш.

СССР-о хIанз а хьинаре къовсам лоаттабу ядерни герз дIадаккхара тIехьа. Тхо кийча да кхыча ядерни державашца барт хиннача хана, ядерни герз дIадоаккхилга дIадоладе. Космосе герз Iоаделга дIадола ца дара, лаьтта из соцадара, дерригаш а дIадахарга кхоачадеш ядерни герзаш кIезигделга дIадоладара Женеве США-ца переговораш еш я СССР. Цхьабакъда, цу тIехьа барт бара духьала я американски оагIув.

Советски Союзо дIаболабергбац ядерни тIом, цо декхар тIанийцад кхычарел хьалхагIа ядерни герзах тIема пайда ца эца. Нагахьа санна ерригача ядерни державаша иштта ког баьккхача хьахургдар ядерни герз дехкарах дунен халкъашта юкъе барт бара эшаш дола дика хьалаш.

Ядерни арсеналаш Iоаяра тIехьара кхераме къовсам соцабара тIаерзаяь я тха керда инициатива — Хиросиме трагеди хиннача дийнахьа — укх шера 6 августе денз оаха моллагIа ядерни лелхамаш совцадар. Тха мораторий дIакхайкаьй 1986 шера 1 январага кхаччалца, кхы а дIахо а гIоргья, нагахьа санна США ший оагIорахьара ядерни лелхамаш ца деш хуле.

Из инициатива дунен общественносто къоабалъеши шерра хьаллоацаши хиларо хьагойт дерригача халкъашта хьашт дараштен дага латтараштен жоп луш из хилар. ГIулакх хIанз США-с а ядерни герз долча кхыча паччахьалкхенаша а иштта шоай ядерни лелхамаш соцадарга хьежаш латт. Из хургдар, Хиросимен Нагасакен атомни бомбаш еттарах даьнна зулам дагалацар хиларал совгIа, иштта лаьтта стратегически стабильности машари чIоагIбара юкъехьош дола холуш дакъа а. Цунца хьакхолларгдар диззаи массанахьен ядерни герза тохкамаш делга соцадара дола дика хьалаш.

Тха мехко кхетадеш тIаэц лаьттан гома тайп-тайпарча районашка ядерни герз доаца зонаш хьаяр ловш дуккха паччахьалкхенаш хилар. Тхо да, масала, Къулбаседен Европе, Балканашка, Къулба-Малхбоален Азе, Африке цу тайпара зонаш хилийтара тIехьа. Могаде доагIаш да Тайжача океана къулбехьерча даькъерча паччахьалкхенаша цу регионах ядерни герз доаца зона яра тIехьа деш дар а.

Хиросимен Нагасакен атомни бомбаш йийтта 40 шу доала ди хьатIакхоачача хана къаьстта лоархIаме да, оаха кхетадечох, японски халкъо шерра хьаллоацаш йола Японе ядерни герз ца хилийтара «кхаь ядерни йоацача принципех» йола статус цхьанне а толха ца яр. Уж принципаш лоархIаш я Советски Союз. ЛоархIаме да кхыбараша а уж лархIар — хабарца а доацаш, гIулакхаща.

Цхьабакъда, тхо теркал ца дича далац тIехь-тIехьагIа чIоагIа Японех американски ядерни база е гIертилга, США-царча союза системе санна, иштта хIанзарча дунен тIа а цун тIема лоархIам лакхбе гIертилга. Цу гIулакхо кхы а ирбе тарлу Гаьнарча Малхбоаленерен азиатско - тихоокеански регионерен кхохкам. Гучох, беррнгеша яьяц йоагIаш йола вывода дунен шоллагIча тIема, Хиросимен Нагасакен атомни бомбаш еттара урокех.

Дунен шоллагIча тIем тIа 20 миллион саг вайна дола советски халкъ ядерни катастрофа ца хилийтара тIехьа латт. Тха мехка дика йовзаш я Хиросиман Нагасакен трагеди.

Советски нах барт-цхьоагIо йолаш ба, Японе а кхыча мехкашка а дерригача дунен тIара ядерни кхерам биззаи массе а ханен дIабаккхара тIехьа латтарий тIема духьаларча, ядерни герза духьаларча боламца. Из болам чIоагIагIа хургба, цун доакъашхой дукхагIа хиларга, цун мугIараш кхотаденнагIа хиларга хьежжа.

Сона лов атомни бомбаш еттар Iеткъарий организацей Японски совета, беррнгача цун члений ядерни тIом ца хилийтара, ядерни герз дехкараи дIадаккхараи тIехьа лоаттабеча къовсаме аьттув балар.

Хьо лоархIаш вола,
М. ГОРБАЧЕВ.

* * *

Атомни бомбаш еттар Iеткъарий организацей Японски совета сопредседатель йолча Сакаэ Итос новкъост М. С. Горбачевга дайтача письмо тIа белгалдоаккх ядерни герз дехкилга лоархIамеи тIехьадалийта йиш йоацаши хилар, Советски Союз тIахьех ядерни кхерам дIабаккхара тIехьа къовсам лоаттабара.

(ТАСС).

ЧIОАГIАЛИ ДЕНАЛИ

Хьамсара новкъостий!

Дог тохалуши теркам беши хьежаш хиннаб советски нах «Михаил Сомов» яхача Iилман - экспедиционни кема экипажа Антарктика шапта юкъе еча деналерча дрейфа, «Владивосток» яхача ледокола морякаш халача хьалашка новкъосташта гIо де бахарга. ЧIоагIалон лакхача говзалои, декхара тешаме хиларо таро еннай шоана сийленца уж лира халонаш ловш чакхдовла. Шун гIулакхаша къаьгга хьагойт вай, советски оамал. Даьхено бокъо а йолаш доккхал ду шоах.

Сона лов шо могаш-маьрша долаш цIенача хи тIа довлари сихагIа цIакхачари. Могаш-маьрша а ираз долаш а хилда шо, социалистически Даймохк бахьан керда гIулакхаш карагIдалда.

М. ГОРБАЧЕВ.

СОВЕТИЙ МЕХКА ГIОЛЛА

● БАКУ. Ка бола ялаташ чуийца даьннад Азербайджане. Эггара тIехьа дIаяхар ялаташ тIехьагIа кхачаш йолча лоаман кхашкара комбайнаш. Шоай боахамашкара ялат чуийца баьлча бIаь азербайджански комбайнер массаза а санна новкъостала ялат чуэца бахаб Казахстане.

● АРТАШАГ (Армянски ССР). Болх бе доладелар Армене Арташагски районерча йиъ юртара Быта цIеноош. 30 совгIа тайп - тайпара гIулакхаш дергда цар юрташка бахача наха. Практически лаьрхIача Армене ерригача районашка баха нах цар гIулакхаш дIакхоачаш хила йиш йолаш ба. Практико хьахьокхаш ма хиллара цу служба новкъостал ду хIара колхозхочоа цIагIарча гIулакхашта эша ха кхоийта, дикагIа къахьегийта.

● ПАВЛОДАР. ДIайхача ахкан дийнахьа доладелар искусственни догIа Павлодарски областерча Казахски ССР 30 шу дизара цIерагIча колхоза дуккхача шерашка тIаьовла баьцаш дIайийнача кхашна. Боахаме болх бе йолаенай эталонни мелиоративни система хьалхара аргIа. Iилмахойн практикаши дуккхача хана лаьрхIа эксперимент еш ба укхаза. Цунца кхоачашде лерхIар — «Кубань» яха дуккха моттиг хьалоацаш йола хий детта машинаш групнех лелаяра эффективни технологи кийчъяр. Из чакхйоаккхаш я боахаме опорни пункт хьайийллача хий деттара механизаци яреи техникаи ВНИИ специалистий хьалхленца.

(ТАСС, 7 август).

ИНТЕНСИВНИ ТЕХНОЛОГИ — ЯЛАТ ХЬУВКЪАДАРА ЭШАР

Самардийнахьа «Гикаловский» ОПХ хилар интенсивни технологех гурахьа дув кIа кхедара дешашта хетаяь колхозийн совхозийн кулгалхой, боахамий специалистий республикански семинар.

Семинар хьаеллаш, парте Нохч - ГIалгIай обкома шоллагIча секретара Д. Г. Завгаева гулбеннарий уйла тIаерзайир укх тIехьарча хана ялат кхедара интенсификаци еш мехка цхьадола гIулакхаш чакхдоахаш хилара. Цу гIулакха шерра пайда эц дикагIа технологически характеристикаш йолча техниках, дукхагIа пайда луча минеральни удобренеехи баьцовгIай лазарашта а царна зедерашта а духьаларча средствaехи. Цу дерригне дикка лакхъю лаьтта леладара культура, хьакхолл тешшаме цхьайолча культурай лакха хьувкъам кхебара дола хьалаш, царна юкъе чIоагIеи маьхерен кIа а долаш.

Къамаьл даьчо дагадохийтар, 1986 шера интенсивни технологеш юкъейоалаяра чотах ка болча ялатий культурай, бIаьсти дувча кIи, хьажкIий, берца, дуга производство лакхъяра чакхдаха дезача гIулакхех болча КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцамо эша материально-технически кхоачамаш тIатеIIа ялатий культураш кхеяра тIадерзадара декхар партийни а советски а органашта, колхозийн совхозийн кулгалхошта тIадуллилга. Цунга хьежжа вай республике лаьрхIад хьатIадоагIача шера интенсивни технологех 20 эзар гектара тIа гурахьа дув кIа, 30 эзар гектара тIа хьажкIаш, 5 эзар гектара тIа дуга кхеде. Таханарча семинаре дувца лерхI керттерча даькъе гурахьа дув кIа кхедарца дувзаденна дола дешаш. Прогрессивни технологи юкъе йоалаеча боахамашка хIанззехьа лаьтташ кийчдарах, дукхагIа органически удобренеш яхкарах латт цу хьакъехьара декхар. Къаьстта йоакхо е еза дIадувча фуна. Лоаццача хана кондицега дIакхоачадеш цIендаь дакхха деза фу. Дийнахьа а бус а болх беш хила еза ялат цIендеш йола машинаш.

Интенсивни технологех кIа кхеделга тIадилла деза йиззача хозрасчетах, коллективни подрядах болх беча, дукхагIа опыт йолча механизаторий кадрашта, бригадашта, звеношта. Морально а материально а шоай къахьегамах юххера хьахулар беркатегIа хилар ловш хилийта беза нах. Деррига хила деза интенсивни технологех леладеча дерригача кхацка 1986 шера тешшаме чIоагIача а маьхерча а кIи лакха хьувкъам чуэцара тIадерзадаь.

ЧIоаггIа теркам тIабахийта ладийгIар семинара доакъашхоша вай республика хьалашка интенсивни технологех гурахьа дув кIа кхедарах Нохч - ГIалгIай юртбоахама опытни станце директора заместитела, юртбоахама Iилмай кандидата И. М. Анчербака яьча докладага. Севообороте гурахьа дув кIа дIанийсдарахи интенсивни технологех из лелалара башхалонехи дийцар Нохч - ГIалгIай юртбоахама опытни станце отдела заведующе А. М. Цурова. Интенсивни технологех кхедеш дола гурахьа дув кIа лорадара система — иштта яр баьцовгIаш лораяра республикански станце начальника, юртбоахама Iилмай кандидата М. А. Урманчиева даьча къамаьла тема. Юрта боахама химизаце республикански станце директора А. А. Головлева дийцар интенсивни технологех гурахьа дув кIа кхедеча удобренеех дикагIа пайда эцарах. Юртбоахама продукци кийчъярен цун дикалей Госинспекце керттерча паччахьалкхен инспектора А. Г. Пенькова кий къамаьл хетадир чIоагIача кIи партеш хьакъоастаяран, из паччахьалкхенна дIадаларан.

Интенсивни технологех гурахьа дув кIа кхедара хьалхарча опытах дийцар Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза председатела Ю. Я. Зиборова, Гулбеннарашта хьалхашка къамаьл дир НГIАССР юртбоахама министра М. А. Арбиева.

Пленарни заседани яьначул тIехьагIа семинара доакъашхой хилар интенсивни технологех болх бара лаьрхIа йолча юртбоахама техникага хьожаш.

Семинара балха дакъа лоацаш хилар НГIАССР Министрий Совета председатела хьалхара заместитель, республикански агропромышленни объединене председатель С. Н. Кожуховский.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА — ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ДЕ ДЕЗАР БЕЛГАЛДАЬККХАР

Малгобекски районе дайза ца Iеш, ерригача республике а дика дова «Кавказ» совхоза жа Iуша укх шера доаха толамаш. Масала, коммунист Муцагов Гелани керте латтача хIара бIаь жена тIехьа 176 Iаьхар хьалхкхебаьб. 115 процент совгIа кхоачашъяьй совхоза жа леладеча ферма тха даккхара план а.

Атта-м хиннадац, бакъдар аьлча, совхоза жа Iушта цу толамга кхача.

Кхы дикагIа хьал дац совхоза хьакхарч, доахан леладеча фермашка. Цхьаккха даь хIама дац цига, механизаци юкъейоалаяра, наьха къахьегам аттача баккхара. Эшшача боараме хиннадац хьакхарч кхабара доакъар. Из хьал соахка оттар бахьан долаш царех дуккхаяраш къаьстар. ПхелагIа шу да доакъараш кийчду цех совхозе хьалъяь ца йоаккха, хIаьта из кийча маца хургъя сага ховш а дац.

Цу а кхыча а кхоачамбоацарашта терко тIаозаш яр совхоза шоллагIча отделене партийни организаце секретара Т. Н. Карпцовас собране яь доклад. ЦIенхаштта критика йир цо совхоза агротехнически службана. Цо хIанзалца хIама даьдац зене йолча садоахкача хIамашта духьала биологически средстваща къовсам лоаттабара.

— Геттара эсала вIаштIехьдаьккхад совхозе кхашка хий диллара гIулакх, — аьлар, собране ше къамаьл деш, хьакхарч лелаеча ферма бригадира коммуниста В. Лебедева. — Эшшача боараме пайда эцац догIан хьисапе хиш деттача установкаех, цхьанне а терко ца еш мукхъюаш улл халла Iалашъяь, боккха мах бенна нйца ши насосни станци. Отделене доал деча 43 гектар хулача свеклайн ябакхаш кхеечей кхай тIа мара техадац хий, цудухьа геттара лоха ба доакъара лаьрхIа кхеяьча свеклай хьувкъам. Нагахьа санна кхыча боахамашка 400 центнерга кхоачаш а кхы тIех а уж чуэцаш яле, укхаза хьахиннараш яц 53 центнер мара. ХIаьта агротехника телхаяр бахьан долаш во хиннадка бола ялат, хIара гектара тIара из чуийцад 16,4 центнер. Цо дIадех лаьтта леладара культура дикка айелга, специалисташкара доагIар цIенхаштта хьадехилга, яхаш дувцар цо собране.

Отделене партийни организаци 16 коммунистахи 5 кандидатахи латт. Цхьа коммунист витавац партийни бюрос теркал ца еш. ХIаранена тIадиллад хьадда декхар. Иштта, масала, Тимербиев Мухьмад пропагандист ва. Агитатораш ба Исаева Шура, Исаев Ризван, Мутиев Дауд, Мамцов Александр, партбюро член хинна Дзесова Александра, халкъа тIахьожама комитета председатель, пропагандист ва В. Крошка, иштта цхьаццайола порученеш я кхыча коммунистий.

Партийни дисциплина чIоагIа йолаш, шоашта хьалхашка латта декхараш кхетадеш, коллективах дог лазаш къахьийгад дукхагIболча коммунисташа. Тайп - тайпарча дешаех лаьца отчеташ яьй коммунисташа Т. Карпцовас, И. Герасименкос, А. Исаевас, М. Усанова, В. Лебедева, кхычар. Бакъда, цхьаболчар юьлийтай ледарлонаш а. Иштта, масала, коммуниста А. Дзесоваси парте членалла кандидата З. Батаеваси дизза кхоачашдаьдац шоашта тIадилла партийни гIулакхаш, ханнахьа яьяц нахаца е езаш хинна беседаш, хIаьта партийни бюрос цIенхаштта бехк ца беш а битаб уж.

Отделенерча хIара подразделене болх беш я партийни группаш. ХIанз йиъ я уж. ТIеххьаръяр вIашагIъеллай укх шера. Шоай балха тIа коммунисташа тайп - тайпара кхоачамбоацараш хилийтар бахьан долаш, отделене йиъ подразделенех шинне кхоачашъяьяц планови задаенеш тIайийца социалистически декхараши, белгалдаьккхар коммуниста М. Тимербиева ше къамаьл деш.

Царех цаI — № 2 йола МТФ. Айхха бувзамаш лоаттаду ферма болхлоша Къулбаседа - ХIирнйченерча инарала И. Плиева цIерагIча колхоза коллективаца. ХIара кхоабача Iаттагара лоалахоша 3—3,5 эзар килограмм шура йоаккхача метте, укхааз йоаккхар шовза гаргга кIезигагIа я. ХIаьта масал эца мегаргдола доаркаш болаш ба укх ферме а. ХIанзлехьа хIара ше кхоабача Iаттагара 1664 килограмм шура яьккхай Исаева Алияс. Из цаI мара лоархIаьяц шиъ декхарех, хIаьта бархIанена планагIа йоагIар а йоаккхаеннац. Доаркай бехкагIа из нийсденнад аьлча бакъхургдац. Фермера доахан деррига а хIана дац аьнна бруцеллез лазар кхийтта да. хIанз царна когаметта дикача фух дахкаиза дола 280 шинар доаладаьд Ставропольски краера. Царех 30 духхьашха дахкад укх шера. Карантин а оттаяь, арадаьхад цамогаш дола доахан, хIаьта помещенешта хIанз реконструкци еш латт. Цу чу оттаде лерхI керда доаладаь доахан, тIаккха шоай гIулакхаш тоалургхиларах бIубенна ба ферма болхлой.

— Эсала лел коллективе къахьегама дисциплина чIоагIъяра, малараш меларащца къовсам лоаттабара гIулакх а, — аьлар механизированни отряда кулгалхочо, коммуниста И. Герасименкос. — ХIанз а нийслу кхашкара балхаш сихденнача хана а пелинг тохаш бараш. Царех ба комбайнераш И. Еремеев, И. Трищин, кхыбараш. Уж дика къахьегамхой ба яхаш царна доагIаш дола таIазар де лоархIаеш яц совхоза администраци, хIаьта кулгалхошкара доагIар цIенхаштта хаьттадац партбюрос. Цу хьакъехьа дIахо мелал е йиш йоацилга гуш да.

Лоацца аьлча, отчетни юкъа динза дисачоа коммунистий терко тIа а ерзаеш, нийсъенна ледарлонаш сихагIа дIаяхара де дезачох хилар собране къамаьл, цунна тIаберзабаь бар тIайийца соцам а.

Цехови партийни организаце секретаралла юха а харжар Т. Н. Карпцова.

Р. АУШЕВ.

«Аргунводпром» производственни объединене кхоалагIча разряда формовщик йолаш болх беш я комсомолка Мурадова Тамара. Ше укхаза къахьега ши-кхо шу мара деце а цхьоалагIча цехе дикагIъярца лоархIаш хьайоагIа из.

КПСС XXVII съезда хетаьча къахьегама вахте а этта башха дика толамаш доах хьалхалаттача производственница укх деношка а. Дика болхло хиларал совгIа Мурадова цехе йовз хьинаре общественница хиларах тарра а. Из я цеха халкъа тIахьожама группа член.

Тамарий хьаьнала къахьегам дуккхаза а белгалбаьхаб сийлен грамоташца, маьхерча совгIаташца. Цун сурт хьалтехад объединене сийлен Улга тIа.

СУРТА ТIА: Т. Мурадова.

З. АМЛИЕВА сурт.

Люцерна ги дукхагIа даккха

ДОАКЪАР А ФУ А

Дуккха сатийса догIа дийлхад «Наурский» совхоза бурувни лаьтташка. Цунна чIоагIа раьза бар беррига ахархой. Кхыметтел шозлагIа люцерна хьокхаш йол йоаккхаш бола, из вIашкатоха ца кхувш бисараш а.

— Кхыча хана-м мангала боахнарашта догIа новкъадала, йол толхае а мегар, — дувц доакъар Iалашдеча бригада къонача кулгалхочо, комсомольца Авдуев Рамзана. — Цхьабакъда, хIанз оаха доакъараш кийчделга юкъагIа далийтац йоачан йолча хана а. Новкъа дац буц бонъонца йокъаллаиза хилар а догIа кхийтта йошаяр а. ХIана аьлча, оаха из йокъаю вентиляце новкъосталца.

Цу деша йоакхо еш ва дуккха опытийола Федор Карлович Гартвих. Из ва аргIашка яхийтача аьла вентиляци еш.

Совхоза говзанчаша шоай тайпара вIаштIехьдаьккхад вентиляци елга. Лакха говзал йолча аргIаш дераша Iургаш даьха йола 40 сантиметр сома турба тIайиллача «козела» тIа вIашкатох 45—50 процент тIоадал йола ловсара яха йол, говза аргIаш деш болча Бачиев Iабасеи Лабазанов ГIапураси. Цу турба чу гIолла фо детташ кондицега дIакхоачаю йол. Цу тайпара 1000 совгIа центнер дика йол кийчъяй укхаза. Из болх дIахохьош а ба.

Хьалдеттача аьла е чан аргIашта ший тайпара «тхов» тIабохийт — тIагIолла 3,6 метр шера полиэтиленови пленка юлл. АргIа оагIонашка дахчан загалаш чутох. Царех аьшкасаьргаца эзэе дIаехк пленка. Иштта кийчдаьча аргIанна новкъа яц моллагIа йоачан а, е михо а хIама дац. Дукхача шерашка ца талхаш латта йиш я иштта вIашкатеха доакъар.

Йоли чай дIа-хьа кхухьилга а кердача тайпара вIаштIехьдаьккхад совхоза механизатораша. Цу гIулакха цар кийчъяьй тракторни тележкай ларда тIа ийс агрегат. Тележкай лоха борташ дIа а яьха, аьшка бIоагIнлгаш дегIа эргаьхай уж. Иштта кийчъяьча тележка чу ховш 30 центнер йол. Трактористаша Джаватханов Махьмада, Олейник Николаяс, Пипия Юрс, Мишков Владимира, кхычар сихен ца дойташи фермашка хьатIаоз доакъар.

Люцерна а кхийола баьцаш а хьокхаш ба трактористаш Жамалдинов Адами Веденеев Петри. Волокушаща, йолхьингашца йол гулъеш ба комсомольцаш Магомадов Вахен Стахеев Сергейи, хIаьта лафеташта тIайотташ ба механизатораш Пеньков Николайи Ковалев Федори.

— ХIанзлехьа оаха кийчъяьй 3260 центнер йоли 4000 гаргга центнер сенажи, — дувц бригадира. — Доакъараш Iалашделга дIахохьош а да. Сиха дIабода баьца хьоар даккхара болх а. ХIара дийнахьа 35 центнер тIакхет из. Деррига а 600 центнер совгIа кийчдаьд из витаминни доакъар.

Дуккха ча а вIашкатехад доакъарийна лаьрхIа. МТФ хьатIа а эза, аргIаш даь дIаоттадаьд 8500 центнер ча. ХIанз укхаза вIашкатохаш латт люцерна ча. Боахаме лелаю 200 совгIа гектара тIа ги даккхара лаьрхIа люцерна. ХIанз из дIадувча фуна чуэцаш ба совхоза механизатораш. Из болх беш лаьрхIа кийчъяь техника я совхозе.

— Боахама чIоагIа пайдане да люцерна ги кхедар, — йоах совхоза керттерча экономиста Перелякова Татьяна Францевнас. — Дуккха ахча даларал совгIа, пачхьалкхенга дехкача люцерна ги хIара центнерах итт центнер комбикорм лу совхоза.

Ги даккхара лаьрхIа хинна люцерна чуийца а баьнна, хьалха доакъарийна чуийцача кхай тIа шозлагIа тIаьнна люцерна гина чуэца кийчлуш ба совхоза болхлой. 97 гектар хулаш да из кха. Цу тIера люцерна аьла хьекхачул тIехьагIа, дика удобренеш а тайса, хий а дилла къахьийгадар цу кхай тIа. Цудухьа дика ги хьувкъам лургболаш а да из хIанз.

ХIанз гина чуийцачул тIехьагIа юха а минеральни удобренеш товса, хий дилла лерхI совхоза къахьегамхоша люцерна кхашта. Цо таро лургъя кхы цхьаькха люцерна хьувкъам чуэца, хIаьта из накъабаргба йол кийчъеча, баьца хьоар доаккхача, мошача доакъарца совхоза хьайбаш Iалашдеча.

Иштта, доакъар а ги а хул боахама люцерна лелаярах.

П. ГАГИЕВ.

• Болхлочун уйлаш

ДУККХАДАР ТХОАХ ТИЙША ДА

Цхьан хана лерттIа болх беш яр тха завод. наха чIоагIа хоатташ дар оаха арахеца хий. ХIанз тха гIулакхаш дика лел ала йиш яц.

ХIана нийсденнад из иштта, фуд цун бахьан? Цунна жоп цхьан дешаца доалалургдац. Тхоашкара, болхлошкара, дIайолалургья со. Укхаза лечкъа а ца деш ала деза: болхлоша шоашкара дукха ледарлонаш гучаювлийт, балха ханах бизза пайда эцац. Цхьабараш цхьаккха бахьан доацаш балхара цIагIа Iеш моттигаш нийслу. Балха тIехьабувл. Гайна венар а ший гIулакх производственничул лоархIамегIа хеташ бехк хьатIабоаккхаш хул. Иштта цхьабараш хул мастера а бригадира а аьннар кхоачашде доастама хеташ, деш хIама доацаш цехе дIаюха ухаш. Тхьовра аз ма аллара, лечкъа а ца деш цу тайпарча новкъостий цIераш яха безаш ба са. Уж ба Точиева Маддан, Чапанова Цаэш, Чапанова Хьава, кхыбараш.

Болх лерттIа дIа ца бахара шоллагIа бахьан завода технолгически процессашца дувзаденна да. Дуккхача предприятей болхлой Iоькад оборудоване геттара тиша хиларах планагIа лоархIабац шоаш, яхаш. ХIаьта тхох дахар-м из оборудовани геттара тихилар. цунца болх бе ховш бола нах ца хилар да. Цудухьа хIанз из конвейер сецача дIайолае ховш цхьа саг вац заводе. Масала, оборудованена хий чу а даха автоматически лини сеца латташ, болх ца беш цхьа ди даьккхар оаха, цун бахьан фуд ца ховш. Юххера а хий Iохийцачул тIехьагIа лини болх бе йоласлар. Цу дийнахьа кIезигагIа яле а ткъаь шийтта эзар хи шуша арахеца езача оаха кхо эзар мара арахецанзар. Уж санна моттигаш каст - каста нийслу тха балха тIа.

Заводо арахеца хий дика ца хиларах а дувца деза ха хьатIакхаьчай. Цунна тхоаш бехке хиларах дола масалаш аз лакхе доаладир. Бакъда, тхона нийсса бехке лархIа беза Нарткалереи Майскереи углекислород лоаттадераш, хIана аьлча, цар продукци дIа а теха хьадаь хий ший тайпара хьаж йоагIаш хул. Цхьадола денош доах оаха кхыметтел цу тайпара углекислород а йоацаш дагIаш.

Хьалха Кисловодскера тхона кхухьаш хинна углекислород дуккха дикагIа яр. Геттара бакъахьа хургдар цигара из кхухьилга кулгалхоша вIаштIехьдоаккхаре.

Кхоачамбоацарех дувцаш сайна дуккхача хана денз дагадоаллаш дола цхьа хIама хьоахадергдар аз. Завода коа догIан кIал йохка а луш бIаьш, эзараш яьсса яьшкаш латт. Цунах доккха зе хул предприятена. Сомн баьцадаараши чуэцаш боахкача бахха дIаяхийтача бакъахьа яцар-теш уж, кхы эшаш еце?

Завода партийни профсоюзни организацеш, халкъа тIахьожама группа наха юкъе кхетама болх ца а беш, цу гIулакхашта юстара хIана латт аьнна хетадала тарлу. Каьхаташ тIа мара йоацача общественни организацеша фу дергда?

Аз мел дийца кхоачамбоацараш дIадахара оарцагIовла денхарийла ба предприяте кулгалхой, бе р р и г а болхлой. ТIаккха мара продукци дукхагIа арахеца а нах раьза хургболча тайпара хилийта а вIаштIехьдаргдац.

Х. ТОЧИЕВА,
«Ачалуки» яхача минеральни хий деча заводера бригадир.

Ханнахьа тохабеннаб

КПСС XXVII съездан стахановски болама 50 шу дизарн толамца накъадахара хетаь Аргунерча № 4 йолча электростанце бригадашта, цехашта, участкашта юкъе шерра яьржай социалистически яхь. Электрически йIовхален энерги яккхарен из дIахецарен ворхI бетта план толамца кхоачашъяьй энергетикаша.

1985—86 шш. гуйран-Iан эамалахь болх баре ханал хьалха оборудовани кийчъяра е езача кийчон бехктокхаме декхараш латт коллективана хьалхашка. Электрически йIовхален энерги цахаддаш Iалашъярах тийша ба Аргунски промышленни комплекса болх тешшаме белга. г. Аргуне бахача наьха цIенош а йIовхалца Iалашду электростанце коллективо.

Энергетикаша доккхал а деш цIераш йоах шоай производства дикагIболча слесарий: РСФСР заслуженни энергетика Умханов Рамзана, къахьегама ветерана Юсупов Абуязида, электрослесарий - приборнстий Дудагов Шарпуде, Хамзатханов Владимира, кхычар.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Кердадараш

КОЛХОЗАШТЕИ СОВХОЗАШТЕИ — КЕРДА ТЕХНИКА

Республика колхозашкеи совхозашкеи кхоач вай мехка хьаяь а доазол дехьара а керда техника. Из техника енай хIанз хьувкъам чуэцача хана, эггара хьалха енай вайцига ГДР-ера ялат чуэца комбайн. Из «Гикаловский» объединене яхьийтай. Укх деношка кхы цхьаькха комбайн йоагIаргья цигара.

Ростоверен Таганрогерен енай люцерна чуэца комбайнаш. Цар болх бу хIанз Шелковской, Наурски, Надтеречни, кхыйолча а районий боахамашка.

Укх деношка «Терский» яхача совхозе миштай хьожаш я «Ростсельмаш» завода ялат чуэца комбайн. Шийла хьалхагIа хиннача комбайнел из эргаш я мул шерагIа лоацаши лелаяра аттагIен хиларца.

Нохч - ГIалгIай АССР «Госкомсельхозтехника» адресагIа енай свеклаш тIайотташ йола погрузчикаш, хIаьта Днепропетровскера — хьажкIаш чуэца «Херсонец-200» яха 20 совгIа комбайн.

СИЛОС КЕРДАЧА ТАЙПАРА

«Наурский» совхозе хилар кердача тайпара доакъара силос йоллара семинар. Цига хиннарашта яйзар иштта силос йоллара метод. Из доакъарах доалла дика мел дола хIама ца довш лоаттадеш метод я, дайзар из мишта йолла еза.

Р. АЛИМОВ.

КАЗАХСКИ ССР. Экибастузе йистедоалаш латт «Восточный» оалача гуччахьа кIор боахача кердача разреза хьалхара аргIа хьалъяра балхаш. Из я мехка эггара хьалхара карьерера доагор арадоаккхача машиннаькъа транспорта метта конвейерничох пайда эцаш кIор боаккха предприяти. Цахаддаш болх беш йолча дIа-хьа лелача конвейераша таро лургъя роторни экскаваторий низах эффективнегIа пайда эца, итташ тепловозаш, бIаьш вагонаш мукъа яха.

СУРТА ТIА: кIора конвейерни штабелеукладчик «Восточный» оалача кердача разреза транспортни система элементех цаI я.

Н. КУЗНЕЦОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Индира Ганде цIерагIа

Индийски халкъа сийлахьйоккхача йиIий Индира Ганде цIи тиллай Таджикски ССР Iилмай Академе Центральни Iилма библиотеках.

— Из хIама чIоагIа дика хеташ ба тха дуккха нах, — аьлар Таджикистана Iилмай Академе президента, Дж. Неру преме лауреата Асимов Мухамеда. — Тха библиотеко кIезига даькъа лацац СССР-ан Инденеи юкъера вIаши леладу экономически, Iилма, культура гIулакхаш дегIадоаладара юкъе. ХIанз денз Индира Ганде цIи лелаергйолча библиотеке гулъяь я ширача индийски рукописей, доттагIал долча мехка хIанзарча Iилмахойи литераторийи произведеней, хетаргахьа, Средне Азе эггара йоккхагIйола фонд. Библиотеко хадданза бувзам лоаттабу Инде пхийтта библиотекацеи Iилма центрацеи, знаней дуккхача даькъера литература дIа-юха а эцаш.

— Книгохранилища хьалхара кIийле я гIорваьнна волча эрсий советски индолога академика С. Ф. Ольденбурга коллекци, — яхаш дувц библиотека директора философски Iилмай кандидата Аслитдинова Аллас. — Укхаза да «Махабхаратен» «Панчатантрен» нагахьа мара нийслуш доаца копеш. Библиотеке да шоаш мара кхы доаца 1918 шера Петрограде хиннача Цхьоалаг Iча буддийски выставка документаш. Цигара дIадоладелар советски индийски Iилмахоита юкъера вIаши леладу гIулакхаш.

Библиотека читателашта, хIаьта уж цхьайтта эзар совгIа саг ва, индийски Iилмана тIеххьара карагIдаьинараш, хIиндий, урду, пенджабе меттала массаза а довза йиш я индийски прозаи поэзеи кердадараш, — йоах А. Аслитдинова. — ТIеххьара библиотеке кхаьчарех да Калькутгерча Азиатски общества, Инде Iилмай Къаман академе, Бомбеерча атомни тохкамий центра, Делерча Центральни археологически библиотека Iилмахой йоазош. Тхоай аргIана оаха Душанбера цу организацешка дIакхухьийт таджикски Iилмахой йоазовий сборникаш, республика писателий произведенеш. Библиотека фондашка дукхагIа хьожаш хул индологаш, химикаш, астрофизикаш. Цу знаней хьакъехьара вайн индийски Iилмахошта юкъера бувзамаш дола дукха ха я, пайдане вIаши ду гIулакхаш дегIадоагIа.

Библиотеке я индийски литература кердадарий массазара выставка.

Ефим ЛЕОВСКИЙ.
(АПН).

Iилман-технически прогресс сихъяра наькъагIа

АВТОМАТИКА — МЕХКДАЬТТАХОШТА

«Грознефть» производственни объединене цхьайтталагIча пятилетка шерашка производствана интенсификаци яра хоадамболлаш бола болх баьб. Пятилетка диъ шерен ах шерен пачхьалкхен планал совгIа даьккхад 526,7 эзар тонн мехкдаьттен 318,5 миллион кубически метр газн. Болх бе йолаялийтай керда 178 мехкдаьтта скважина, планагIа 114 мара йоацача. Тохкама бурув тохар бахьан долаш вIаштIехьдаьлар лаьрхIачул дукхагIа мехкдаьтта запасаш хилийта. Капитальни гIишлош хьалъяра план 104,1 процент кхоачашъяьй, керттера фондаш болх бе йолаялийтара задани а къахьегама овсарле лакхъяра план а тIехкхоачашъяьй. Бурувдеттараша диъ шерен ах шерен планал совгIа техад 31,6 эзар метр бурув. Цу юкъа мехкдаьтта доалла керда кхо моттиг хьа а йийлла «Iаьржа дошув» даха доладаьд. Иштта хьайийллай газ йоалла цхьа моттиг а.

УЖ ТОЛАМАШ даха вIаштIехьдаьннад производствана Iилман-технически разработкаш юкъекхахьарах, дикагIа болх беш йолча оборудованехи технологехи пайда ийбарах, къахьегам вIаштIехьбаккхар эрга а доахаш тоадарах, цун эффективность лакхъярах. ЦхьайтталагIча пятилетка дIаяхача юкъа бурув деттача технически прогресс елга хиннад укх лостамагIа: хIанзарча хано дIа ма деххара йола кердеи низ болеи оборудовани дIаувттаьй тишъенначоа метта, лаьттан ченашкара чIоагIа тIоанаш дохаде низ кхоачаш йолча бурильни инструментах пайда ийбаьб, скважина сихагIа чIоагIъе таро хулийташ йола обсадни турбаши приспособленеши, автоматизированни системаш юкъейоалаьй. Уж балхаш дарах Iалаьмате боккха пайда хилаб бурув тохача, мехкдаьтта доалла керда моттигаш тохкача.

1981 шера денз таханалца тийхкай, дIахо техкарг а я мехкдаьтта тIоанашкара хьадоагIаш дола «Iаьржа дошув» дукхагIа хилийтара йола промышленни методаш. Масала, тIоанашка лакха давлени йола гази Iьи чуахийтай, тIоанашта юкъе цIи а йоагаеш, цIендаь мехкдаьтта хьадаккхара процесс юкъейоалаьй, поверхностно - активни веществаш а (ПАВ) етташ скважинашка чуахийтад хий. Уж а кхы а билхаш дарах вIаштIехьдаьннад лаьттан чекашкара «Iаьржа дошув» цIенагIа хьакъоастаде а из дукхагIа даккха а.

1980 шераца нийсдича лаьттан кIал текущи ремонт ярга хьежаш скважинашка болх ца беш латташ йоаккхаш йола ха кхозза кIезигъеннай, иштта кIезигIа соцаль лоаттаю уж нефтегазосбора коммуникацешта сихагIа ремонт ярца а. Автоматизаци яь хинна технологически производственни объекташ комплексни автоматизаци ярга яьхар цхьайтталагIча пятилетка шерашка. ХIанз укх сахьате мехкдаьттен гази йоахача кхойтта цехах ворхI комплексни автоматизаци яь я, республике деррига доаккхача мехкдаьттахи газахи 90 процент дар лу цар.

ХIаьта комплексни автоматизаци елга доагIача хьисапе дIадахийтац мехкдаьтта доахача скважинашка датчикаши дебитомерни устройстваши ца хиларах, уж чIоагIа эшаш я дукха гази хийи долча скважинашка мел мехкдаьтта да хара.

Мехкдаьтта даккхара интенсификаци яра лоархIамегIарча лостамех цаI ба «Iаьржа дошув» даккхара технологена химизаци яр, цо таро хулийт тIоанаша хьалуш дар дукхагIа хилийта, мехкдаьтацара асфальто - смолисти отложенеши парафини сихагIа дIакъоастаде, турбаш чура мукхъюаргйоаца гIулакх де. ЦхьайтталагIча пятилетка шерашка шозза а кхы тIех а дукхагIа пайда ийцаб химически реагентех. Уж балхаш дергда шийтталагIча пятилетке а.

Iилман - тохкама институтий разработкаш юкъейоалаярах цхьайтталагIча пятилетка диъ шерен ах шерен «Грознефть» объединене коллективо даьккхад 1,5 миллион тонн мехкдаьтта, пачхьалкхенна 40 миллион сом пайда а беш. ХIара болх беш йолча скважинага дIадодаш дар 4,8 процент лохдаьд. Духхьал «СевКавНИПИнефть» институто цхьайтталагIча пятилетке оаьб 165 Iилман-тохкама болх, еннай 72 изобретени, царех шиннена доазол арахьарча мехкаша патент а луш.

Из иштта дале а, производствана интенсификаци яра балха гIа хIанз а цIенхаштта кхоачамбоацараш нийслу объединене. Масала, туха кIаларча юрашка мехкдаьтта доалий хьожаш я Малгобекски УБР коллектив 1968 шера денз. цхьабакъда, хIанзалца цу даькъе цунна карагIдаьнна ер ма дий хIама дац. Эшаш йола оборудовании прибораши ца хилар бахьан долаш болх бе йола ца йолийташ латт Харабидкински яхача моттигера скважинаш. хIана аьлча, мехкдаьттаца увш да сероводород. Цунца дувзаденна шийтталагIча пятилетке буровой установкай къаьнара парк лоаряра сиха хьае езаш я хIанзарча хано дIа ма деххара йола БУ-6500, БУ-8000 яха установкаш, цар таро хулийтаргья 6500—8000 метр кIоарга бурув тоха. ТIаккха хийца вIаштIехьдаргда туха кIаларча юрски пласташтa тIакхача.

ХIанз а тIехьа мехкдаьтта даккхара интенсификаци яра дукха балхаш де дезаш я «Старогрознефть» НГДУ коллектив. Укх тIеххьарча кхаь пятилетка шерашка караерзаяьй цига дукха технологически процессаш — турбашта чухьарча мехкдаьттана диэмульсаци елга, мехкдаьттапроводий коммуникацеш мукхъюаргйоацаш гIулакх делга, скважинашта кислотни обработкаш яра методаш эрга а йоахаш тоаелга, иштта кислотех, цун чопех пайда ийбар тоаделга. Мехкдаьтта тIоанашта низ тIалоаттабара методаш Брагуны. Ястребини яхача моттигашка мехкдаьтта доахача юкъейихьар, цIенача технически хина метта цкъа пайда ийца хий тIоанашка чу а ухийташ. Шерра пайда эц мехкдаьтта тIоанех Iы, щелочь цига чу а ухийташ. Укхаза пайда эцаш я дукха керда оборудовани, машинаш, механизмаш, агрегаташ, блочни кустовой насосни станцеш, «Спутник» яхачар хьисапе йола автоматизированни газозамерни установкаш, кердача тайпаех йола мехкдаьттагазови сепаратораш, скважинашта капитальни а лаьттан кIал а ремонт ю установкаш, кхыяраш.

ПРОИЗВОДСТВЕННИ процессашта автоматизаци еш а дукха балхаш даьд. Еррига производственни объекташ автоматизаци ль я. НГДУ хьал а яь болх бе йолаялийтай АСУ хьалхара аргIа, цо механизаци яьй учетно - вычислительни операцешта. Керда техникеи технологии балха юкъейоалаярах X пятилетке укхаза баь пайда 14,6 миллион сома маьха бар, хIаьта хIанзлехьа цхьайтталагIча пятилетке баьр — 16 миллион совгIа сома маьха ба.

ШийтталагIча пятилетке «Старогрознефть» НГДУ балха тIа керттера лостам а хинна дIаоттаргда болх беш йолча мощносташта реконструкции модернизаци елга, кулгашца деча халача балхашта механизаци елга. Производстве дикка дукхагIа пайда ийбе лаьрхIад кердадарех.

ХIаьта а хIанз а тIехьа мехкдаьттахой балха тIа долаш да кхоачашданза дисараш а, цхьан даькъе цар тормоз етт автоматизации механизации яра долча балхашта. Иштта дувц цу гIулакхах Горячеводски УБР начальника А. М. Акбулатова: бурув тохача кулгалдареи къахьегам вIаштIехьбаккхареи автоматически система (АСУ ОТ) вIашагIйоллача чIоагIа халонаш нийслу. Цун бахьан — отраслевой институташ уж балхаш дара кийча ца хилар. Цудухьа скважинаш хьалъелга дIаьх а луш, министра приказах шозза корректировка е езаш хилар уж хьалъяра плана. Дика яц арахецаш йола тIахьожамеи автоматизацеи средстваш, царна эшаш йола еррига запасни оатхалаш хилац.

Грозненски «Промавтоматика» НПО коллективо кийчъяь автоматизированни система тохкаш я Северо-Брагуны — 16 йолча скважине. Цо вIаштIехьдоалийт бурув тохара процесса керттерча параметрашта регистраци е (ерригa — 11 параметр). Цу системана юкъейоагIа ЭВМ, цо бурув тохара параметрашта расчет ю, осложнени а авари а хургйий хайт. Из Iалаьмате боккха лоархIам болаш да бурувдеттарашта. Цхьабакъда, «Промавтоматика» НПО бехкагIа гаьна даьннад цу лостамагIа деш дола балхаш. Кхоачамбеций приемочни тохкамаш цо ду кхоалагIа шу да, аьлча. Керттера кхоачамбоацар да дика датчикаш ца хилар.

Е. МАЛОВ,
«За нефть» яхача газета болхло.

Б. КОСТОЕВ.

РАЦИОНАЛИЗАТОРАША БОЛХ ЭРГАБОАХ

Малгобенски УБР коллективо ворхІ эзар метрага кхачалца бурув а детташ, лаьттан ченаш тохк мехкдаьтта лехаш.

ЧІоагІа чоалхане гІулакх да из, хІана аьлча, лаьттан тІоанаш тедача моттигаш нийслу бурув дІалувцаш, хьовза ца луш. Цудухьа осташ сиха аьрхІлу. ХІаьта цІеналараш дІаоттадара дукха ха эш. Фу дича бакъахьа да? Из дош къоастадара дикагІбола рационализатораш И. Картоев, М. Тагиев, М. Хадзиев юкъебоагІаш йола группа вІашагІъеллар. Бийса яххалца багІар уж чертежаш тІа.

Лехачоа корадоагІа. Бурув тохара долча остай балха ха йІаьхъе, из кІоаргагІа тоха а цун механически сухал айъе а йиш хулийта керда метод корайир царна.

Бурувдеттараша уж осташ шоай балха юкъедоаладарах хІара скважино пи эзар совгІа сома маьха пайда бу.

Шоашта карагІдаьнначох кхоачам баь Іе дага ца хиннача рационализатораша кхы хьем ца беш цхьаькха а кердадар юкъедоаладир.

Масала, маркхала дикагІа фильтраци яра гІо деш йола гумантно - калиеви реагент. Цох боккха пайда эц бурув тохача балха тІа, углещелочни реагента метта из юкъе а йохийташ, хий дукхагІа чуувза, сувсара тІера йолча лоабат боаллача породах дикагІа бурув чакхдалийтара новкъостал деш я из. Лоацца аьлча, хІара скважинана кхо эзар гаргга сома маьхаи пайда лу вай ювцача реагенто а.

Производства чура тароаш лехаш а царех лерттІа пайда эца а гІерт укхаза. Цу гІулакха тІехьа керттера лархІа деза болхлоша дІадоладаь дикадар, цар инициатива хадданза хьаллувцаш хилар.

Управленера бІаь совгІа болча рационализаторех, изобретателех нийсса ахаш мугІарера болхлой ба. Масала, управлене дикагІвола рационализатор лоархІаш ва слесарь М. Дзейтов. Массехк предложени яла кхийнад цун укх шера. Царех кхоъ хІанзале балха юкъейоланьй. Иштта механика Г. Алероева енна кхоккхе рационализаторски предложени дика мах а баь производствана юкъейихьай.

Ма хулла дукхагІа болхлой цу гІулакха юкъеоза гІерташ къахьег технически отдела начальника Картоев Іийса керте латтача рационализаторски балха служба. Масала, дукха ха йоацаш укхаза чакхъяьккхар «УБР дикагІвола рационализатор» яха хьажар - конкурс. Цига шоай технически говзал хьахьекхар дукхача къонача болхлоша.

Каст - каста бурув тохача бригадашка, цехашка хул служба членаш.

Шоай балхах дувцаш І. Картоева йоах:

— Къахьегамхоша енна предложенеш оаха дукхагІа теркаме эц. хІана аьлча, цу оборудоване тІа болх бераш уж ба. Цудухьа царех доахка гІалаташ царна дикагІа довз. Уж дІадахара -пайдане дар юкъе да безам болаш волчоа новкъостал ду оаха.

М. БАРАХОЕВ.

Керттердар: бехктокхами дисциплинеи

КЪАМАЬЛАШ А ДАЬ ДІАКЪАЬСТАР

«Грознефтеоргсинтез» объединенена чу мел йоагІача подразделенешта ремонтни балхаш деш я, «Грознефтехимремстрой» специализированни трест. 1985 шера хьалхарча ах шера генподрядагІа а шоай низаца а ремонтни балхаш дара план тІехкхоачашъяьй цо. Заводашка 13 капитальни текущии ремонташ яьй тресто. Хьалдаьдаьккхад 25 квартирах дола цІа. ЭЛОУ-АВТ, ЛЧ-35 яхача мехкдаьтта чакхдоахача установнашта капитальни ремонт яьй. Цу дерригача дикача хІамаех доккхал деш дийцар дукха ха йоаццаш тресте хиннача партийно - боахама активе.

Цхьабакъда, тахан даьхача толамех дувцарах доалаш дац гІулакх. ДукхагІа дувца деза кхоачамбоацарех, динза дисарех, хІаьта уж кІезига дац. масала, треста чуйоагІача шоллагІча специализированни ремонтни гІишлон - управлене СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически заводе спирт доаккхача установкана яь капитальни ремонт дукха брак йолаш яр, цеолитни установке бытовой помещени тоаеча пенашта теха плитка а во техаяр.

ЗІамигача механизаце база участкана ремонт е еза ханаш хІара шера тІехьайоах, мел эша материалаши проектно - сметни документаци доллаше. Шоай болх лерттІа вІаштІехьбаккхац номераш 1, 2, 3, 5 йолча ремонтно - гІишлон управленеша а. Яхьа экранаш тІа бІаргагураш бутт хьалха кхоталo яьнкхача наьха цІераш я.

Къахьегама овсарле лакхъяра чІоагІа гІо деш я хаддданза болх беш йола производственни совещанеш. Бакъда, уж треста управленашка вІалла йолаш а яц.

Ерригача къахьегама коллективаша дог раьза долаш тІанийцаб корта бохабу маларaш меларащеи алкоголизмацеи хьдда къовсам лоаттабара бола соцам. ДикагІча оагІорахьа кІезиг-дукха хувцамаш хиннад вай ювцача «Грознефтехимремстрой» тресте а. Бакъда, сел да воаккхий ве хІама-м дац укхаза. Укх шера 20 саг медицински вытрезвителе нийсвеннав, ялх саг общественни порядок телхаярах бехктокхаме эзав. 1985 шера хьалхарча ах шера ялх процент балха ха зехьа йоаьй.

СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически заводера установка тоаеча нийсъялийта брак (вай лакхе хьоахадир цох лаьца) духхьал къахьегамеи производственни дисциплина во хилар бахьан долаш хилар. Дисциплинагара хьаболалу цун овла. Из дукхагІча даькъе инженерно - технически болхлоша тІахьожам во лоаттабар бахьан телхаю.

Капитальни текущии ремонташ яра балхаш дІадоладеча хана треста кулгалхой чІоагІа кадаш хул болхлой таьац, яхаш. Вешта, мишта тоъаргба уж, дукха нах балхара дІабувлаш хилча. Цун бахьан — къахьегамеи бытовойи хьалаш во хилар. Цигара хьахул прогулаш, балха хана корта бохабу маларaш мелилга, нах «дІаьха сомаш» даха договорагІа болх бе ухилга.

ХІанз треста администраци партийнии, профсоюзнии организацеи наха эггара хьалха де дезар фуд аьлча: из да лерттІа къахьегаргдола хьалаш вІаштІехьдахар, нах шоай балха моттиге тІачІоагІбар. ХІаьта из хийцца дулургдолаш а да.

Цу дерригача кхоачамбоацарех дийцар активе. Бакъда, уж дІадахара хьдда наькъаш белгал-м даханзар. ТІаккха малагІа пайда нийцар цига гулбеннача наха? Даьсса къамаьлаш а даь дІаюха къаьстар. ЦІаькха вІашагІкхийтача юха а цох дувцаргдолаш...

З. АЮБОВ.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

МАСАЛ ГОЙТАШ КЪАХЬЕГ

Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза № 1 йолча механизированни отряде карара шу долалуш хозрасчети бригадни подряди юкъейоалаяра хетаь собрани хилар. Фуна лаьрхІа люцерна кхеелга керттера лостам болаш я мехотряд. Цул совгІа цо хьалкхеду 400 гектара тІа ка бола ялат, доакъара лаьрхІа кхы тайпа культураш.

Мехотряда партгрупорг йолча Коломенская Ирина Ефимовнас кхетадора мехотряда хьалхашка латта декхараш кхоачашдара цІенхаштта балхаш вІаштІехьдаха дезилга. Бригадни подряд ювцаш укхаза къамаьлаш хиннадар дІадахача шера а. Укх шера хьалхашка оттадаьраш къаьстта доккха декхараш дар. Иштта, мехотряд декхарийла яр хІара гектара тІара 27 центнер а йоаккхаш ка бола ялат чуэца, 72 тонн люцерна ги даккха, 1200 тонн гранулаш кийчъяра моша доакъар Іалаше.

Уж гІулакхаш кхоачашдара отрядера механизатораш оарцагІбахара тІаберзабаьбар 11 коммунист чуводаш йолча партгруппо ший болх. Царех дукхагІбараш механизатораш ба. Коммунисташ ба барти цхьоагІон йолаш коллектив хилийтар, хьинаре къахьегилга дІадоладаьраш, хІаране бехктокхам лакхбаьраш. Кертте лувц планаш кхоачашъяра, къахьегама дисциплина чІоагІъяра, механизатораша юкъе шерра яхь йоаржаяра дешаш.

Хозрасчето дІадех хІаране баьча балха учет нийса лелаяр. Из дика лелаю партгрупорг йолча цеха экономиста И. Коломенскаяс. ХІара бетта анализаш ю, уж дІайовзийт болхлошка. Коллектива собране дувц балха юкъе нийсдалийта кхоачамбоацараш. Бехке барашкара доагІар хьадех, къаьстта белгалбоах болх во бераш.

Социалистически яхь вІаштІехьйоаккхача керда хІамаш юкъедахьа дезилга хьахьекхар коллективни подрядо, — аьлар отчетно - хоржами собрани йолаш Коломенскаяс. — Хьалха дІаяхача хана дикагІбараш къоастабора балха нормаш кхоачашъярга хьежжа. ХІанз теркаме эц хІаране балха юкъе дакъа лацара коэффициент. Хьалхалаттарий мугІарегІа болаш хьабоагІа коммунисташ Якушко Николай, Димитров Григорий, Кудряшов Федор.

ХІара бутт массаза бала ю балха итогаш. Нагахьа санна механизатораштa юкъе во болх бераш нийслойя, партгруппа собране дувца оттаду цар дош. Из дийцачул тІехьагІа дикагІа дІабода мехотряда болх.

Партгруппа ший низ кхоачар ду коллективе кхетама болх дикагІа дІабахьара а. Коммунисташа газеташ деш, беседаш ю. Дукха балхаш даьд болхлошта КПСС ЦК апрельски Пленума решенеш дІайовзийтара, малара духьала лира къовсам лелабара.

Партгрупорго санна мехотряда болхлошта кхетам балара, цар къахьегама дисциплина чІоагІъяра ший низ дІахоачар ду политинформатор волча агронома Н. Куценка а. Доазол дехьарча мехкашкарча хьалех лаьца а дукха дувц цо.

Пхи шу да партгруппо цу мехотряда ший влияни ю. КІа кхедара диъ шера план 121 процеuти мукх баккхара 127 проценти кхоачашъяьй цун механизатораша. ХІаьта укх шера кІа хІара гектара тІара 28,2 центнери мукх 27,4 центнери а йоаккхаш чуийцад ялат. Дика хьалкхеаьй гина лаьрхІа люцерна а.

Е. ФАРНИЕВА.

Назранерча «Сельхозтехнике» шофер волаш болх беш ва Гагиев Хаваж. Цхьа бутт дІабахийтац цо мовхьаш дІа юха кхахьара план дикка тІехкхоачаш ца еш. Цун къахьегам белгалбаькхаб сийлен грамоташцеи премешцеи.

СУРТА ТІА: Назрановски «Сельхозтехника» шофер Гагиев Хаваж.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ІА ГАЬНА ДАЦ

«Аргунводпром» объединенена чуйоагІача Карабулакерча рудай йоаца гІишлон-материалаш арахецача завода керттерча инженера С. Арсамакова дувц:

— 1985 — 1986 шерашка Іан замалахьа предприяте болх ритмично дІагІоргболаш дукха ремонтни балхаш да чакхдаха дезаш. Хьалхе а тхоашта мел эшаргйола материалаш белгал а яьха план оттаяьяр оаха. Из план «Аргунводпром» объединене дІа а яхийтаяр, бакъда, тахарча денга кхаччалца эша материалаш хьаеннаяц тхона.

Кхы а дукха объективни бахьанаш кхийлар керттерча инженера. Цунга ладийгІача моттар ше мел долча хІаманна бехке яр объединени йолаш санна.

ГІулакх ма дарра техкача гучадаьлар Іай болх бара завод кийча ца хилара духхьал цун кулгалхой мара бехке боацилга.

«Аргунводпрома» генеральни директора заместитела Арсанов Мухьмадаца цхьана завода керттерча инженера С. Армакова кабинете къамаьл хилар тха дукха ха йоаццаш. Завсде ремонтни балхаш дара мел эша материалаш объединене йола дуккха ха я, бакъда, уж дІаяхьара сагота бац завода керттера инженери снабжене болхлойи, йоахар Арсанова. Цигга гучадаьлар завода лаьрхІа 30 кубометр хьу, мел эша кизгаш, битум, руберoид, кхыйола материалаш дІахьо объединене кулгалхоша массехказа аьнна хилар а, завода уж хьакъоастаяь хилар а.

— Харц хІана лув хьо пхи кубометр хьу мара кхы шоашта хІама еннаяц, яхаш — Арсанова аьлча юха ала дош кора ца доагІаш висар Арсамаков.

ХІанз хьожаргда вай малагІча хьале я завода цехаш, бытовой помещенеш? Дробильно-сортировочни кхо цех я заводе керттера лоархІаш. Цига мел латта оборудовани капитальни ремонт эшаш я, кердачунца хувца езаш йола дикка ха а я. Цу деша ший теркам тІабахийтаб дукха ха йоаццаш заводе директор хьожаваьча Ю. Албакова. Цхьадола гІулакхаш хІанзле дикагІча оагІорахьа хувца вІаштІехьа а даьннад цун. Из иштта дале а наьха балха моттигаш воча хьале я. Йоачан хилча ше ма доаггІа хий чуух ерригача цехашка. Сигале бІаргагуш да тховнаш.

— ЧІоагІа хало оз оаха гурахьа а Іай а, — дувц завода къахьегама ветерана Кодзоев Закречо. — Гобаьккха чухьекх мух, лакхера ІотІаделх догІа. Дуккхача хана деиз ер бала качарбакха ца могаш лел тха кулгалхой.

— Мел эша материалаш оаха шоашта дІалушше а, уж ханнахьа дІа ца яхьарал совгІа, кхыметтел балхаш дара эша ремонтни группа а вІашагІъелла яц акхар, — раьза вацар М. Арсанов.

Из иштта хІанад аьнна шийга хаьттача, тха прораб волча Долаков Мувса цамогаш вола дикка ха я, хІанз тахан-кхоана яхар санна из балха араваьлча ремонтни группа вІашагІтохаргъя-кх оаха, — аьлар Арсамакова.

Ремонт е езаш я завода электромеханически участок, центральни склад, транспортни цех, механически мастерскеш, котельни, кхыйола лоархІаме участкаш. Дукха балхаш да цига де дезараш, хІаьта таханарча дийнахьа цІелг цІелгах теха даь хІама а дац.

Завода мел эша бийдал лоаттаяра чІоагІа лоархІаме да транспорто хадданза болх бар. ХІаьта чІоагІа хало оз водителаша, ремонтникаша еха машинаш тоаеча хана. Шиъ-кхоъ машина мара тоае йиш йолаш яц помещени. Аьхки-м ара а тоайора оаха транспорт, яхаш летkъ водителаш, слесараш. Бакъда гурахьа, Іай чІоагІа хало оз кхыметтел машина тоаяра тоае йиш йолаш яц помещеэша кІоагаш а дац боксашка.

Из сурт дика бІаргагуш да кулгалхошта. Бехка кІалхара бовлара бахьанаш леха гІерт уж. Бакъда, доаца бахьанаш корадоагІаргдац мелла уж лехе а. Карабулакера рудай йоаца завод Іай болх бара кийча ца хилара бехке бараш цу завода кулгалхой мара бац. Дика денача хІара денах, сахьатах пайда а эцаш ма хулла сихагІа дІадоладе а чакхдаха а деза ремонтни балхаш. Тахан йІайха яле а шелал гаьна яц.

А-Г. УГУРЧИЕВ,
тха спец. корр.

Доазол дехьара

ДРА. Апрельски революци хинначул тІехьагІа хьайоагІача ерригача хана реакцеи американски империализмаи низаша хьаллоацача герзаща кийчъяьча душманий бандаша лела а даьд, хІанз лела а ду Афганистана Демократически Республикана духьала зуламе гІулакхаш. ДукхагІча даькъе контрреволюционни бандаш Афганистана доазон тІа хьатІаух лоалахарча Пакистанера тІаваха хала долча лоаман моттигашкарча дуккхача караваний наькъашна гІолла. Доазон йистера уж тІехбувла моттигаш дІакъовла декхар да дукха ха йоацаш вІашагІдехкача доазув лорадеча эскарий.

СУРТА ТІА: вокхагІвола капитан Тазагуль ва доазув лорадеча белгалбаьннача революци лорасрий группаца къамаьл деш.

В. ЗУФАРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Эксперта хетар

«СЕДКЪАШКАРЧА ТІЕМАЙ» ПРОГРАММА—МАШАРА БОЛА КХЕРАМ

Малхбузен Германе «Дойче фольксцайтунг» яхача газета тІа араьккхай «Сагота болча Іилмахой союза» председателa, США Іилмай Къаман академе члена, профессора Генри Кендалла «седкъашкарча тІемай» американски программах йола интервью. Цхьацанахьара лоаш а яь из интервью хьалхашка яхь АПН.

Укх шера май бетта США Іилмай Къаман академе 700 совгІа вола член, царца Нобелевски преме 54 лауреат а волаш, США-и СССР-еи правительствашка кхайкар космоса милитаризаци ярца дувзаденна деш дола дерригa гІулакхаш совцаделга хьа дехаш. Из гІулакх дІадоладьр яр американски «Сагота болча Іилмахой союз». Цунна юкъе вода Іилман-технически прогресса цхьадолча лостамаша адамлен вахара еча влияне сатем боабеш вола 100 эзар совгІа Іилмахо. «Герз дІадаккхареи маьршача гІулакхашка атомни энергех пайда эцареи проблемаш йоашхаш боккха болх бу цар.

— «Дойче фольксцайтунг» яха газет кхайкад «Сагота болча Іилманхой союза» председателга, США Іилмай Къаман академе членага, Массачусетски технологически института профессорга Генри Кендаллага цхьадолча хаттарашта цо жоп далар дехаш.

— Профессор Кендалл, аргдар Іа космосах тІема гІулакха пайда эцара проблемашта компетентни воацача «юкъерча американцага», нагахьа санна президент Рейгана яхачох цІена оборонительни хьакъехьарен алхх США кхерамзленнен да яхаш дувцача тохара долча космически герза системаш хьаьра духьала хІана дувц Іа, аьнна цо хьайга хаьттача.

— Рейгански администраце оттаьча «седкъашкарча тІемай» программа вІалла тоаяц США-и цар союзникийн кхерамзле. Тохара дола герза ше оборонительни герз да, ала йиш йолаш дац. Геттара кхыча гІулакхашта лаьрхІа да из. Цул совгІа, Рейгана программа яние а яц герза эффективность гучаяккхара гІодергдола цІена тохкам бара программа.

Машара кхераме да лоравалара система дегІаахарца цхьана США наступательни герзий арсенал шерлуш хилар а. Кхыметтел эггара хьалха кхоссара долча атомни герзаца цхьана йоккха йоаца оборонительни система а кхераме я СССР а ерригача адамлена а.

1983 шера 23 марта ше къамаьл деш президента Рейгана хьадийхар кхыча оагІорахьара жоп луш тоха хІама латаргйоацаш США йизза лораергйола «йохалургйоаца чІоагІала» хьаелга. Технически хьакъехьа визза лоравергвола чІоагІало хьаюлургьяц, из юлургья, оалалургдола Іилмахо а е тІема эксперт а коравоагІаргвац. Бакъда, нагахьа санна лаьттана юхерча арбиташ тІа хІама доxадара боккха низ болеи геттара нийса кхетеи эггара хьалха тохара дола ядерни герз оттадарца цхьана США-с мел дале а иштта йола космически «оборонительни» система хьайой, тІаккха цо ВІашагІкхийтта Штаташ эггара хьалха хІама тоха план оттаеш а кийчлуш а я, аьнна кхы а чІоагІагІа дегабуам байтаргба СССР-га.

— Иштта йола йизза йоаца оборонительни система маца хьаь хургья хІанзе а оалалургдий?

— Хьдда маца хургъя оалалургдац. Цхьа хьдда, мела лоравалара система, сона хетаргахьа, укх гаргарча 10 — 20 шера хьаюлургья. Бакъда, из йиаца программа я Рейгана программа дІа а кхайкаь, из кхоачашъяра гІулакхаш де доладаьча дийнахьа дена адамленна тІа «седкъашкарча тІемай» кхерам оттабаьр.

«Стратегически оборонни система» кхоачашъяро Советски Союзе хьадайтаргда цунна жоп луш дола цхьадола гІулакхаш, масала, США хьаеш йола оборонительни система эшае могаргдолаш тІатаІара долча ядерни герза арсенал лакхъергьи. Из дийшар американски тІема эксперташа а иштта дола хІама динза дарг ца хилар белгалдаьккхача советски оагІоно а. Из да ядерни герз кІезигдарах цхьаккха тайпара барт белга ца хулийташи ший оборона чІоагІъянза яргйоацача СССР оттаеши дола «седкъашкарча тІемай» программах тІехьагІа хьахулача вочарех цхьа хІама.

— «Сагота болча Іилманхой союзо» арахийцар «седкъашкарча тІемай» программана духьала волча 700 американски академико кулгаш кІал яздаь тІахьехам. Алал, боккъала, герза моллагІча системана эггара хьалха дукхьалбаьннабий американски Іилманхой?

— ХІаа, из эггара хьалха даь хІама да. ХІанзле а США Іилмай Къаман академе аханел дукхагІболча членаша кулгаш яздаьд тха тІахьехама кІал. ХІанз царех дІаккхийттаб цІи хеза массехк бІаь Іилмахой, царех аханел совгІа бола Нобелевски преме американски лауреаташ а болаш.

— «Седкъашкарча тІемай» проблема дагайоаллаш Іилмахой хила боагІаш хІана лерхІ Іа?

— «Седкъашкарча тІемай» программа дегІайоагІилга Іилма прогрессах тийша да. Цу тайпара Іилмахой йизза бокъо я цу деша хьакъехьа шоашта хетар ала. Цу тІа цу программо йохаяра кхераме оттаю хьалхагІа кулгаш яздаь йола договораши соглашени, масала, ОСВ иштта хІанз еш йола герз кІезигдарах йола переговораш а. «Седкъашкарча тІемех» тІехьа хьахургда, аьнна хета водараш адамленна геттара унзара да, цу программана духьала тІехь-тІехьа дукхагІа нах а боах.

— Мишта дІатІайийцаб шун тІахьехам дуккхача наха а прессо а.

— Реакци керттерча даькъе дика хилар. Дуккхача нахага даьча хаттаро хьахьекхар американски халкъ «седкъашкарча тІемай» программа даькъе кІоаргга хьаькъал долаш хилар. Хаттар даьча нахах дукхагІбараш «седкъашкарча тІемай» планашта духьала хилар.

— Европера цхьайола правительстваши концернаши технически хьакъехьа шоаш тІехьайнсар бахьан долаш «седкъашкарча тІемай» программа оттаеча юкъе дакъа лаца йиш ца хилар новкъа долаш я. Программа комплексе деш долча тохкамашен гІулакхашеи коммерчески пайда бергбола экономически результаташ а лургья, яхаш дувц. Фу аргдар Іа цу хьакъехьа?

— Аз массаза а чІоагІдергда «седкъашкарча тІемашкара» коммерчески пайда баккха гІертилга кхераме, Іовдалал хилар. «Седкъашкарча тІемай» планаш кхоачашъярга дІаухийтача капиталаша гаьнна дукхагІа пайда лургбар. нагахьа санна кхоачашъе езача проблемашка уж дІаухийтаре. США из ахча дІадохийталургдар гонахьара Іалам лорадарга е транспорт дегІайоалалрга. Тханцига я шоаш кхоачашъяра юкъарчал доацаш капитал дІадахийтача дикагІдола бІаьш проблемаш, космически герза кхерам тІаоттабеш йола система хьаьрах кхы тІа пайда бахьаргба, аьнна хета пунца йоагІа экономически результаташ а йоацаш.

«Седкъашкарча тІемашта» болча пайдана йола аргумент цу кхерамеча программо кхы тІа пайда бахьаргба яхар вІалла аьттув боаца хІама да. Цул совгІа, са белгалдаьккха безам ба укх тІеххьарча хана американски правительство оборона хьакъехьара технически информаци къайла лоаттае, цу тІа кхачара доазув оттаде гІерташ хилар. Цу тайпара, нагахьа санна Европе цу «седкъашкарча тІемай» программа цхьа дакъа а кхоачашдеш хуле, цу тохкамех хьахулар тІехьтІехьагІа доазув оттадеш къайла хургда, кхыча мехкашта цхьаккха пайда а бергбац.

— «Седкъашкарча тІемай» программана юкъе дакъа лацара Европе духьалбараша йоах европейцаш шоллагІча лоархІаме мара хургбац цу юкъе. Бакъдий из?

— Дизза бакъда.

Рейгана администраце йоах, герз космосе лаккхара шин оагІорахьара тІахьожам лоатталургбац.

Из бакъдац. Космически герз ца могадарах йола договор кулгаш яздаь хила йиш йолаш я. Герза йоккхий системаш оттаяри миштай хьажари къайла дохьалургдац. Тохара дола космически герз ца магийташ хилара договор отталургья, цунна тІахьожам лоаттабе хала а дац. Со чІоагІа тешаш ва иштта йола договор СССР-ен хІаьта иштта США-си тІаэца а оттае а мегаргйолаш хиларах.

— Космически герза ца магийтара хІанз а барт бе тІехьа бац, аьнна хеташ вий хьо?

— Ва, сона хетачоагІа-м, тохаш дола космически герз соцаде тардалийта чІоагІа хьаштдолаш я Советски Союз. СССР правительствас хьдда хьакхайкадаьд тІехьагІа герз дІадаккхара переговораш яра кхераме хинна ца Іеш, долаш долча договорашта а кхераме я «седкъашкарча тІемай» программа, аьнна. СССР-о хьахайтад, нагахьа санна США-с «седкъашкарча тІемай» программах долча дешай хьакъехьа маькарагІа йола политика ца лелайой, хІанз еш йолча переговорех цхьаккха хІама хург ца хилар.

(АПН).

Йоханнесбурга африкански пригороде — Соуэто хиннай дуккха нах юкъе болаш апартеида политикана духьалара демонстрацеш. Си-Би-Эс телекомпане хоам бечох, эзараш африканцаш арабаьннабар улицашка расови сегрегаци а массови репрессеш а соцаелга дІадехаш.

Царна жоп луш новкъостала эскараш дийхадар правительствас. Чурбаьннача расисташа бокъонца туржаІа оттадир укхаза. Демонстранташта духьала даьхадар дошлой доакъош. тІаккха шоай гІулакх дІадоладир хьамча пхорчашеи бІаргех хий ухийтача газои. Демонстрацей дуккхача доакъашхошта. царна юкъе кхуеш боагІараш а болаш. чІоагІа зулам дир расисташа. Городе эккхар кхерам бола хьал латт.

СУРТА ТІА: эскарий патруль я Соуэто улицашка.

АП телесурт — ТАСС.

КЪАЬНА А КЪОНА А БАРАШ

Шоллагlча физкультурно-унахцlенон шоаттденна программа хьалха дlадахачунца ниiсийча дукха а сакъердамегIа яр. Из унахцlенон цlей дlадоладелар адар дукхадезачар клуба доакъашхой адарца. Малча наха 1000, кхалнаха — 500 метр лаьрхIа йола из кросс дlайолаялале хlара доакъашхо медицински тlахьожамах чакхвала везаш вар.

150 саг совгlа гулвеннавар С. М. Кирова цlерагlча культуран салаlерен парке. Уж берригаш а баьхкабар бlарччача денна шоай дегl дайн унахцlенеи хилийтара. Шоашта хоадаяь юкъмоттиг байдда чакхъяьккхар массане а. Жюре яьча решенегlа совгlата сувенираш елар 8 шу даьннача Подрубалова Катяйна, «СевКавНИПИнефть» геолог хиннача 72 шу даьннача Котляревский Николайна, Любарез Валентинайна.

Унахцlенонноi мейваларан долча цlей йоккха программа чакхъяьлар «Динамо», «Спартак» кулг - карарча ловзарий стадионашка, «Красный молот» завода, «Здоровье» яхача городоке. Дукха бар истола тlара теннис, бадминтон, волейбол, мини-футбол, городки санна долча ловзарашка дакъа лаца ловраш а.

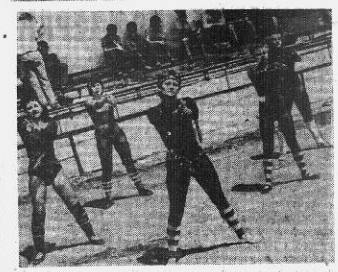

ФОС штаба памятни сувенираш дlаелар унахцlенагlа, денал долашагlа, маькарагlа бараштa: волейбольни турнире «Автоспецоборудование» заводеи «Швейбыт» объединенеи викалашта ниiсса бараш кхы бацар, мини - футболах йолча турнире котало яьккхар Нохч-Гlалгlай гlишлошъяра управленена чуйоагlача «Аргунски цlенош деча комбината футболисташа. Городкех ловзарах котало яьккхар «Красный молот» завода викалаша. (Цхьоалагlа сурт). Царна совгlата хоза Кубоки физкультурно-унахцlенон шоаттден чемпионаш яха цlии хьожайир. Истола тlарча тенниса дакъа лоацаш хиннача «СевКавНИПИнефть» НИИ викелащча къовсавала цхьаннена а маганзар физкультурно - унахцlенон хьалхарча шоаттдийнахьа гиреш ийеча призер хиннача Цечоев Абумуслима мара. Хlаьта А. Шерипова цlерагlча завода слесарь хlанз истола тlарча теннисах чемпион хилар. Эггара хьалхара ший тайпара рекорд оттайир цо укхаза.

«За волю к победе» яха памятни приз яьккхар шоашта юкъе Лаосера кагирхой а болаш болча № 3 йолча профессионально - технически училища волейболисташа. (Шоллагlа сурт).

Iалаьмате дукха нах гулбенабар С. Орджоникидзе цlерагlча стадионе заключительни программа йолаш. Укхаза зрителашта бlаргаяйра «Урожай» ДСО чуйоагlача «Шовда» ДЮСШ йоккхагlйолча тренера В. Е. Денискинас кулгалдеча художественни гимнастика къоначa доакъашхой показательни выступленеш. Чlоаггlа теркам тlаозаш яр Къулбаседа Кавказа халкъий спортивни къовсамий тайпаш, «Спартак», «Труд», «Буревестник» ДСО викалаша велосипедаш хаххар санна йола выступленеш.

Мала сатийна вутаргва ритмически гимнастико? Наха дукхаезаелар из «Спартак» яхача кулг - карарча ловзарий стадионе Алла Найденовай. группа кхоачашъеш а. (Кхоалагlа сурт).

ФОС-е баьхкабар КПСС Нохч - Гlалгlай обкома отдела заведующи Р. А. Сайханов, облсовпрофа секретарь М. Пугоева, кхыбараш.

Т. ДИКАЕВ.

В. ЕЛИЗАРОВА сурташ.

БЕЗАМЕ ТIАЭЦ

Тайп - тайпара маршруташ йолаш ба республика артисташ. Боккхача толамца Ростовски областе ший гастролаш дlахьош я Нохч-Гlалгlай «Вайнах» яха халхара ансамбль.

Кавказа Iаьржача форда йистерча курорташка боккхача безамца тlаийцар СССР халкъа артист М. Эсамбаев. Форда йистера гастролаш чакхъяьнначул тlехьагlа дукха а концерташ луш хургва из Крыма городашка: Феодосе, Ялте, Севастополе.

Москве хиннача Дерригдунен кагирхойн студентийн XII фестивале шоай говзал дика дlахьокхаш хилар вай республика викалаш Нохч-Гlалгlай АССР-а заслуженни артист Ю. Антонов, А. Димаева кулгалдеш йола «Зама» яха ансамбль, республикански профтехобразоване управлене «Орга» яха халхархой коллектив.

Р. АЛИМОВ.

НАЬХА ДЕГАШ ХЬЕСТА КХОЛЛАМ

Цхьа бутт гаргга Нохч-Гlалгlай изобразительни искусствай республикански музее хилар Черсий - Балкхарой АССР-ча къоначa графикий выставка. Цун доакъошхой бар «Советски Юг» яхача зональни, ерригроссийски, ерригсоюзни, дунен халкъашта юкъерча выставкашка дакъа лоацаш хинна къона художникаш - графикаш, Черсий - Балкхарой АССР заслуженни художникаш Меджидова Сияра, Аккизов Йоакъап, Паштов Герман.

Сиярас дукха болх бу станкови графике. Эггара хьалхара ший кхоллам цо хетабаьбар ший халкъа багахбувцама: фаьлгашта, иллешта, легендашта, эпоса. Чlоагlа хестаю къоначa художника вай зама, вай вахар. Из тема дика йоашх цо ший мараца Аккизов Йоакъапаца цхьана яьча литографе серешка. Дего чlоагlа къоабалдеш тlаэц Сиярас берий книжкаш а фаьлгаш а. Царна юкъе къаьстта белгада иллюстрацеш я «Ииlиг хьалхаювл» яхача черсий а балкхарой а фаьлгий сборника цо яьраш.

Меджидова Сиярас Аккизов Йоакъапаца цхьана лакхача говзалца кийчъяь я «Лоамий поэзи», «Селаlад», «Йол хьакхар», «Цlена сигале», «Машар хилба хьа цlенна», яха литографе сереш, кхыдола балхаш.

Шоай республике лоамий поэт оал Йоакъапах, хlаьта Сияра йовз малхбоален миниатюра чlоагlа езаш а цу жанре болх бе тlакхувш а хилараца.

Массане безам тlаозаш ба Паштов Германа графически кхоллам. Из дукхагlча даькъе хетабаь ба книжкашта иллюстрацеш яра. Выставке гойташ дар художникаша сурташ дийхна зlамига а доккхий а дукха книжкаш. Царна юкъе Черсий - Балкхарой художника Паштов Германа иллюстрацеш яь Кешоков Алима «Тавро». «Стихаш-стрелаш», Кайсына Кулиева, кхыча черсий а балкхарой поэтий а яздархой а книжкаш.

Паштов Германа хlара сурт кlоарга философски маlан, чулоацам болаш, ший тайпара символика йолаш да. Цул совгlа, Герман ва черсий изоискусстве экслибрис яха жанр хьакхеллар. Цо болх бу станкови живописе, театральни спектаклашта декорацеши костюмаши еш. Дукха я цун Черсий - Балкхароена хетаяь литографе произведенеш а.

Лоацца аьлча, вай лоалахой къоначa художникаша боккха эстетически салоlам бир Нохч - Гlалгlайчен зрителa цо наьха дегашка Iалаьмате чlоагlа безаме лер ютача произведенеех латтача выставкаца. Цу лоацачa юкъа цу выставкага хьежар 30 эзар гаргга саг.

Выставка дlакъайлар селхан. Хьаьший кхоллам даькъала бувцаш къамаьлаш дир музея директора, Нохч-Гlалгlай АССР халкъа поэтесас Ахматова Раисас, республика культура министра заместителa А. Митрофанова, Нохч - Гlалгlай художникий Союза правлене председателa заместителa Н. Кузнецова, художника А. Туладзе.

Фусамдаьшта из выставка хьаелларах баркал оалаш къамаьл дир Г. Паштова.

Республика кагирхошта боккха эстетически нравственни кхетам луш из выставка чакхъяларах, ВЛКСМ Нохч - Гlалгlай обкомо Черсий - Балкхарой къоначa художникашта сийлен грамоташи зизаши делар.

Вайцигара Тбилисе болх хьаьший. 12 августе цига хьаелларгйолаш я из выставка.

А. БЕК.

Хьехархой тоъаш бац

РЕЙД

Бутт гаргга ха йисай керда дешара шу дlадоладала. Халкъа образоване болхлой кертера декхар да шоай ханнахьа бераш тlаэца йиш хургйолаш кийчъяь школаш хилийтар. Сунженски районе из гlулакх мишта латт хьожаш хилар тхо укх деношка.

Орджоникидзевски станицера дlайолаелар тха рейд. Цигара школаш ремонт яь яьннай. Дешархой самукъадовккхаргдолча тайпара сийрда басараш хьекха, хоза кийчъяьй классаш, коридораш, кабинеташ.

Ремонт ярал совгlа, школашка кийчъяьй хlара предметах эшаш йола гойтара агитаци, эша материалаш. Хlара кабинете долаш да методически литература.

Района школашта юкъе къаьстта теркам тlаозаш я Серноводски № 2 йола юкъера школа. Тахан а урокаш дlайолае езаш мара яц кабинеташи классаши. Хlаьта цу школа коллектив, духхьал школана ремонт яь Iийнаяц укх шера. Бlаьсти хьайоаллаше, шоай директор Бузиев Леча Мазуевич хьалха а волаш лакхерча классай дешархойх вlашагlъеллар производствени бригада. Боккхийчарна ниiса районе эггара хьалха бригадни подрядах болх бе йолаелар из. Района школашкара кхы а кхо бригада яр укх шера иштта болх беш.

Бакъда, Серноводски № 2 йолча школа дешархой кха шиi тайпара дар: оасар доацаши хох дика тlабаьннеи.

Ханнахьа школа кийчъе а колхозо хьадена кха иштта дика леладе а мишта вlашlтехьдаьннад шун, хаьттача, Л. Бузиева йоах:

— Школьни реформа чакхъяккхара лоархlамегlдар ма дий дешара лерттlа хьалаш хьакхоллилгeн дешархой къахьега Iомабелгеи. Цунна даим терко ю оаха. Из хила деза-кх тха аьттув баьккхар.

Школа къаьна яле а, шоай хьалашка де йиш мел яр даьд Краснооктябрьски юкъерча школе а. Лотораш деш, хьалоаттаю из коллективо. Школе ремонт яь а кабинеташ кийчъяь а яьннай. Школа директора Белхароев Машарипа кулгалдеш йола физика кабинет эшаш мел йолча технически средствашеи гойтара пособешеи Iалашъяьй.

Школа коллективал совгlа, берий даьша - ноаноша а доккха дакъа лаьцар цу школана ремонт еча. Царех ба цу школе массехк бер дешаш бола Галаев Мухьмад, Гарданов Хьажбикар, Цечоев Iалихан, кхыбараш а.

— Шоай цlен гlулакх деш санна, хоза кулг техар цар ремонт еча, хlаьта цунах тхона доккха гlо а хилар, — йоах М. Белхароева.

Дешархой а Iанзар шоай шоллагlдолча цlен гlулакхага ца хьожаш. Бlаьсти вlашагlъеллар ремонтни бригада. Звеношта бекъа а бенна, басараш хьокхаш, деха гlанд, истол тоадеш къахьийгар бераша. Школана ремонт еча белгалбаьлар лакхерча классий дешархой Галаева Луиза, Гарданова Лиза, Белхароева Рукъет, Гапархоева Лена. Шоай дешархошта дика масал делар хьехархоша Галаева Радимхана, Цечоева Радимхана, Курскиева Совдата, Базгиева Фасимата. Цудухьа 20 июне ремонт яь яьлар.

Ремонт яра гlулакхаш во деце а, лакхехьа бийцача хьехархойх аьнар ала йиш яц Галашкарча № 2 йолча юкъерча школа педколлективах. Дlаьхьача ахкан, цу йоккхача школана ремонт еш йоалл массехк техничка. Хlаьта школа педагогически коллектив бlаргагуш а яц. Тlаккха дешархой цига къахьега хургбоацилга ха хала дац.

Лакхехьа ювцаш йола школаш, къаьстта къаьнаяраш, деша таро йолаш яле а, гlулакх во да Алкунски школе (директор М. Шадиева). Ремонтах лаьца дац дувцаш дар. Из-м моггача тайпара яьй цунна. Iочухоа а денна дада цу къаьнача школа тховнаш, бераш классашка Iоховшаде а унзара долаш.

Шин Оалкама лаьрхlа керда школа хьалъе оарцагlа ца боале, бераш ца дешаш дисар кхерам болаш да. Халла ер шу доаккхе а кхы латте тамаш я из здани.

— Дукха халонаш нийслу тхона духьала школашка ремонт е эттача, — йоах Сунженски района халкъа образоване отдела заведующе Р. А. Тимофеевас. — Къаьстта новкъарле ю сийрда басараш ца хиларо.

Из цхьаннена а къайле йолаш дац. Хlара шера дувцаш латташ а да. Соахка школашка яьча рейда тlа белгалдаьккхар из. Амма маьха бухь тlаоттал хlама хувца-м деннадац цу хьакъехьа. Школашка хьакха деце а, базар тlа вахачоа хьаэца спекулянташка-м шортта да кlай басар. Дlатехкача школаш басарца Iалашъе декхарийла йолча Сунженски базера ийца а хул дукхагlдар. Цу гlулакхага хьажа а из тахка а ха тlаэтта дукха ха я. Хlаьта даим дувцаш а ца латташ, цхьа хоадам бича бакъахьа ба цун правоохранительни органаш оарцагlа яьнна а.

Берашка хьежаш, хоза кийчъяь школаш латте а, царна хьеха хьехархой-м тоъаш бац Сунженски районе. Сурт долча беса хьагойташ хилча, гlулакх укх тайпара да: районе тоъац 4 химик, 8 математик, 10—12 доазол арахьарча къамий меттай хьехархо, 5 физик, 4 къахьегама уроккий хьехархо, хlаьта рисованеи музыкан цхьа хьехархо вац ерригача района школашка.

Халкъа образоване болхлошта хьалханшка доккхий декхараш латт, къаьстта школай реформаца дувзаденна, уж кхоачамбоацараш дlа ца доахе, кхоачашдулург а доацаш.

Н. МОРЕВА,
Орджоникидзевски № 2 йолча юкъерча школа хьехархо;

Л. ГАБУЛАЕВА,
ха яланза долча берий гlулакхашта йолча Сунженски района инспекце начальник;

Х. АУШЕВА,
тха спец. корр.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

8 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Дийнача хlамай дунен тlа».
9.35 — «Самукъане старташ».
10.20 — «Документ «Р». Художественни фильм 1-гlа сери.
11.35 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Сибарегlен Гаьнарча Малхбоален гlолла». Документальни фильмаш: «Сахалина коммунистех дола дувцараш», «Сибарегlен шира хlамаш леладер а лорадер а», «Унахцlенон форда гола».
15.40 — «Лоамашкара бlаьсти». Фрунзера передача.
16.05 — «Кердадараш».
16.10 — 1905 — 1907 шш. Россе хиннача Революце 80 шу дизарга. Хьа ленински библиотека. В. И. Ленин. «Социал-демократен демократически революцен ши тактика».
16.40 — Фильм — бераштa. «Со шун — гаргара саг».
17.45 — Левашов Валентина иллеш.
18.15 — Аграрно - промышленни комплекс: проблемаши перспективаши. Хьалхара передача.
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — «Машар а кагирхой а».
19.45 — «Документ «Р» яхача художественни телефильма премьера. 2-гlа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Йоазонхой вахари». Литература а критика а.
22.35 — «Тахан дунен тlа».
22.50 — Хи тlарча спорта тайпай Европа чемпионат. Хи чу кхувсабалар. Нек дар. Болгарера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Кхувшбоагlарий кхоллам».
8.45 — «Волга тlара чlоагlале» (Волгоград). Документальни телефильма премьера.
9.15 — «Воша хилар». Художественни телефильм. 2-гlа сери.
10.20 — «И. Ильф а Е. Петрова а». Вахара а кхоллама а оагlонаш.
11.15 — «Хlаху, сабарде Iа!». Мультфильмаш (5-гlеи, 6-гlеи зьпускаш).
11.35 — «Iаьржача форда талгlеш». Художественни телефильм. 3-гlа сери.
12.40 — Испански мотт.
13.10 — «Саг. Лаьтта. Сигале».
13.55 — «Таран». Субтитраш йола художественни фильм.
15.15 — «Кердадараш».
17.00 — «Лицедеи». Телефильм
17.30 — Бераштa дола мультфильмаш.
18.00 — «Школай вахар».
18.30 — «Нохч - Гlалгlайчен ди».
18.50 — «Хьастилг». Бераштa дола фаьлгаш (нохчий меттала).
19.00 — «Кхай тlара — ийдархочунга кхаччалца» (нохчий меттала).
19.30 — Юрта боахаме хьалхалаттараштa дола концерт (гlалгlай меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Са чудоалла ловзорг» яха мультфильм.
20.20 — Мотокроссагlа йола дунен чемпионат. Ленинградера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Дlадоладел дов». Художественни фильм.
22.50 — «Кердадараш».

9 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Машара оксански вахта». Iилман-популярни фильм.
8.55 — «Ваьча мехка музаш». Кишиневера передача.
9.25 — «Фантик», «Зурмилги кхабилги», «Кегар» яха мультфильмаш.
10.10 — «Документ «Р». Художественни телефильм. 2-гlа сери.
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Советски сага лаьрхlа». Документальни телефильмаш: «Ден повестка тlа», «Цlенче йоаца цlа», «Пензе, Сурнов волча».
15.35 — «Эрсий къамаьл».
16.05 — «Инде ритмаш».
16.35 — «Кердадараш».
16.40 — «Кlай пилл» яхача бераштa долча художественни фильма премьера (Инди).
17.55 — Дм. Шостаковича произведенешцара концерт.
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — «Светлячок». Мультфильм.
19.10 — «Вай беш».
19.40 — «Кердадараш».
19.45 — «Документ «Р». Художественни телефильм. 3-гlа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Илли ала вай, доттагlий!».
23.20 — «Тахан дунен тlа».
23.35 — Хи тlарча спорта тайпай Европа чемпионат. Нек дар. Болгарера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Тохкам дlахо а беш ба». Документальни телефильм.
8.35 — «Дов дlадоладе». Художественни фильм.
9.45 — Братиславерча камерни оркестра концерт. Дирижер — Ш. Шобл (ЧССР). ЧССР-ера передача.
10.00 — «Оптина тамашаш». Iилман - популярни фильм.
10.15 — «Юкъара биологи». «Биологи? Из-м хийцца кхетаергья».
10.45 — «Цlога йола гимнастика», «Iаь яха цlи йола циска чlориг», «Цlагlара цири» яха мультфильмаш.
11.15 — Дlалокх РСФСР халкъа артиста Ю. Казакова (баян).
11.36 — «Iаьржача форда талгlеш». Художественни телефильм. 4-гlа сери.
12.35 — Английски мотт.
13.05 — «Хьае вай опера». Из цlи йолча Б. Бриттена операх даьккха музыкальни телефильмаш.
14.25 — Телевидене Кировски студе программа. ГСТ.
15.15 — «Кердадараш».
17.00 — Концерт.
17.30 — Хьувкъам-85. «Шекара свеклай кхашка».
18.00 — «Спортивни Нохч-Гlалгlайче».
18.30 — «Нохч-Гlалгlайчен ди».
18.50 — КПСС XXVII съезда накъадохаш. Магlалбика района къахьегамхой гlулакхаш а планаш а».
19.40 — Теркалъелаш — опыт!
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Са доттагlа зонтик» яха мультфильм.
20.15 — Художникех дола дувцараш. Скульптор Петр Клодт.
20.45 — «Лисаковск». Документальни телефильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «13-ча Апостола лераш». Телевизионни художественни фильма премьера. «Полице телефон 110» яхача циклацара (ГДР).
22.35 — «Кердадараш».

РАДИО

8 АВГУСТ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гlалгlай меттала).
8.35 — Реклама (эрсий меттала).
8.40 — «Дего хьехарагlа» (гlалгlай меттала).
9.15 — «Талантий дукха беташ». Выступлени ю Махмудовгlар дезала ансамбло (нохчий меттала).
11.15 — Къамаьл ду района радиос. Грозненски районера передача (гlалгlай меттала).
11.30 — «Производствана механизаци а, автоматизаци а яра тlехьа» (нохчий меттала).
11.45 — «Хьинар долаш а эффективно а болх бар» (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
17.16 — «Доттагlий оазаш» (эрсий меттала).
17.31 — «Юрта боахаме хьалхалаттараш, шоана дола концерт» (гlалгlай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
18.30 — «Хургболча хьувкъама — тешаме чlоагlало» (гlалгlай меттала).
18.40 — «Унахцlено» яха радиожурнал (нохчий меттала).

9 АВГУСТ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Ногlий халкъа ашараш (эрсий меттала).
11.15 — Гlишлошъярхочун Денга! «Дош а гlулакх а цаI долаш».
11.30 — «Кошкельдинский» совхоза механизатора Хажиев Iимрана дола ашарий радиооткрытка (нохчий меттала).
11.45 — «Iалам лорадара хадданза теркам тlалоаттабе» (нохчий меттала).
15.15 — «Дlалхача замах юкедисача воча гlулакхашта моттиг яц». Йоазонхочун А. Ведзижева къамаьл (гlалгlай меттала).
15.35 — Реклама (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
17.16 — «Гlулакхаш деш дола лекторски дош» (гlалгlай меттала).
17.31 — «Цlе сигали» (гlалгlай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).
18.40 — «Советски хьисапера вахар» (нохчий меттала).

Спорта хоамаш

Советски Союза Турпал Припутнев ваьча Курски област Теткино яхача поселке дlайихьар Ерригроссийски кхувшбоагlача футболистий турнир.

Турпала цlерагlча призах ловзаш яр ялх команда. Царна юкъе яр «Труд» ДСО чуйоагlача берий - кхувшбоагlарий спортивни школе хьалкхийна грозненски «Терек».

Из иштта лайзар: котбаьлар Курски областа «Олимпияла» счет 6:0 йолаш, Сумскерча «Фрунзенцала» 4:0; иштта счет йолаш Курскерча «Авангардал», ростовски «Россельмашаца» ничья йолаш къаьстар. Воронежски «Факелаца» ийшар счет 2:0 йолаш. «Факели» «Россельмаши хьалхаяьлар, вай мехкахоша кхоалагlа моттиг яьккхар.

Турнире дика ловзарах белгалваьккхар вай защитник В. Калашников, бомбардир — Г. Свинцов.

Т. СОКОЛОВА.

Республика экранаш тIа

«ДАЬ ЦIАГIАРА ФРОНТ»

Юха а гаьнара тlема шераш дагадохийт вайна рижски кинематографисташа даькхача «Даь цlагlара фронт» яхача фильмо. Из оттадаьд «Къахьэстен аллея» яхача вовзача латышски яздархочун Саулитис Бруно романах.

...1944 шу. Фашистски оккупантех городаш а юрташ а мукъайоахаш Ригана тlакхоачаш латтар Цlе Эскар. Германски гlаьрахоех Iоцlенъяьча моттигашка лелаш яр буржуазни националистий бандаш. Нах битацар цар баха, боабора коммунисташ. Цу халача хана волоста парторга Пайпала Антонас бохабаь боахам юхаметтаоттабе оарцагlа боах нах, дувц тlом чакхбаьлча хила дезача вахарах...

Кхыбола никъ ба Антона вошас Карлисас хержар. Из духьала воал вешийна. Бандиташца латаш вув Антон...

Массехк шу даьлча шоай юрта воагlа Карлис. Iалаьмате дукха ха йоакхх цо цlе седкъа боаллаш, ший вешийна оттадаьча чурта юхье латташ. Кхийттав Карлис ший хиннача харцнаькъах. Бакъда, из цун кхетар беза мах болаш хул...

Антона роль ловзаеш ва СССР халкъа артист Цилинский Гунар, Карлиса образ кхоллаш ва Латвийски ССР халкъа артист Павулс Эдуард.

«ВУАДИЛЕРА НУСКАЛ»

Ший сценарех из фильм оттадаьд узбекски кинорежиссера Хамраев Iаьлас.

...Юртара йоl Асаль йоагlа ший даь йиша йолча Ташкенте. Укхаза цун вовза а вова, веза а лу трамвая водитель Ягдар...

Даь йиша духьала йоал къоначар безама. Массаза а цо лораеш хиларах Ягдараца вlашагlхьета аьттув ца боалаш, шоай юрта юха цlайода йоl... Юххера а ши зоахалол хул: Ягдар Асаль юг, хlаьта цун дас йиIий даь йиша Халима.

Укх музыкальни комеде дакъа лоацаш я «Садо», «Ялла» яха йовзаш йола узбекски вокально - инструментальни ансамблаш.

Фильмага хьажа баьхначарна хозаргья узбекски эстрада цlи хезача иллиаархой Шащаев Мухаббата, Малаев Ильяй, Тохтаев Джавлопа, иштта, илли хоза оалаш хиларца белгалъяьнна йолча къоначa солистка Закирова Наргиза оазаш.

Асала роль ловзаю Ташкентски хореографически училища дешархочо Закирова Ранос. Хlаьта Ягдара сурт-сибат кхоллаш ва «Гене къонал» яхача кинокартине гlолла вайна вовзаш вола Файзиев Фуркат.

«МАЙРАЧА АЬШКА ПХЬАРАХ БОЛА ФАЬЛГ»

Ираз лаха араваьннача кхаь доттагlах дувц чехословацки кинематографисташа оттабаьча цу фаьлго. Дукха тамашийна а кхераме а хlамаш нийслу новкъостий наькъа тlа.

В. КОВАЛЕВА.

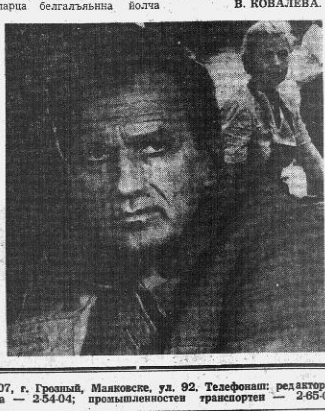

Хаоттам

Тахан республике гlоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 28—33, Грозне 30—32 градус йlовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догlа а делхаш, тайптайпарча оагlонашкахьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 15—20, дийнахьа 26—31 градус йlовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!
ДIАХОХЬОШ ДА 1986 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗЛУГА

Газет язду «Союзпечатa» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учреждeнешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Газет яздара мах: шера—4 соми 8 кепиги, ах шера—2 соми 4 кепиги.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка